

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්”

ග්‍රන්ථය සඳහා

උපයෝගී කර ගත් මූලාශ්‍ර

කෙටි වදන්	DN	-	දීඝ නිකාය
	MN	-	මජ්ඣිම නිකාය
	SN	-	සංයුත්ත නිකාය
	AN	-	අංගුත්තර නිකාය

බුදුන්වහන්සේ

කොටස පිටුව ඡේදය මූලය

1 පරිච්ඡේදය :

I	2	5	නා නා සුත්‍රයෝ
	5	1	AN 3 - 38 සුබ්බමාල සුත්ත
	5	11	MN 3 - 26 අරියපරියෙසන සුත්ත
	6	1	නා නා සුත්‍රයෝ
	7	1	MN 9-85 බෝධිරාජකුමාර සුත්ත
	7	5	නා නා සුත්‍රයෝ
	7	12	සුත්තනිපාත 3-2 පධාන සුත්ත
	7	16	නා නා සුත්‍රයෝ
	8	9	විනය, මහාවග්ග 1
	9	11	DN 16, මහාපරිනිබ්බාන සුත්ත
II	10	15	DN 16, මහාපරිනිබ්බාන සුත්ත
	11	13	පරිනිබ්බාන සුත්ත
	13	10	පරිනිබ්බාන සුත්ත
	13	15	DN 16, මහාපරිනිබ්බාන සුත්ත

2 පරිච්ඡේදය :

I	15	5	අමිතායුර්ධ්‍යාන සහ විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍ර
---	----	---	--

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	15	9	ශුරංගම සූත්‍රය
	15	13	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සහ මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍ර
	16	5	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 16
	17	1	මහායාන ජාතකවිත්තභූමි පරීක්ෂා සූත්‍ර
	17	6	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
II	19	11	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 3
	20	11	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 4
	22	1	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 5
III	23	8	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය 16

3 පරිච්ඡේදය :

I	26	5	අවකංසක සූත්‍රය 5
	26	8	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	27	10	අවකංසක සූත්‍රය
	27	17	සුවර්ණප්‍රභාසොත්තමරාජ සූත්‍රය 3
II	30	3	අවකංසක සූත්‍රය
	30	8	අවකංසක සූත්‍රය 34, ගණ්ඨව්‍යුහ
	30	12	කුඩා සුධාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය
	30	17	අවකංසක සූත්‍රය
	31	1	SN 35-5
	31	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

III	33	3	MN 8-77, මහාසකුළුදායී සුත්ත
	33	7	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	34	11	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	34	21	අවකංසක සූත්‍රය 32
	35	13	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 25
	35	18	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	36	9	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 2
	36	14	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 2

ධර්මය

1 පරිච්ඡේදය :

I	39	5	වීනය, මහාවග්ග 1-6 සහ SN 56-11-12 ධර්මවකු ප්‍රවර්තන සූත්‍රය
	40	17	ඉතිචුත්තක 103
	41	7	MN 1, සබ්බාසව සුත්ත
	41	15	හතලිස් දෙකකින් යුතු සූත්‍රය 18
	42	7	ශ්‍රීමාලාදේවීසිංහනාද සූත්‍රය
III	44	9	අවකංසක සූත්‍රය 22, දශ භූමික

2 පරිච්ඡේදය :

I	48	6	MN 4-35, වූළසච්චක සුත්ත
	50	8	AN 5-49, රාජමුණ්ඩ සුත්ත
	50	17	AN 4-185, සමණ සුත්ත
	51	1	AN 3-134, උප්පාද සුත්ත

කොටස පිටුව ඡේලිය මූලය

II	51	7	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	51	11	අවතංසක සූත්‍රය
	51	20	අවතංසක සූත්‍රය 16
	52	8	අවතංසක සූත්‍රය 22, දශභූමික
	52	14	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	52	18	AN 4-186, උම්මග්ග සූත්ත
	53	4	ධම්මපද 1, 2, 17, 18
	53	16	SN 2-1-6, කාමද සූත්ත
III	54	7	අවතංසක සූත්‍රය 16
	54	14	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	55	7	MN 3-22, අලගද්දුපම සූත්ත
	56	4	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	56	8	ලංකාවතාර සූත්‍රය
IV	59	3	විනය, මහාවග්ග 1-6
	59	15	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	60	1	SN 35-200, දාරුක්ඛන්ධ සූත්ත
	60	11	ලංකාවතාර සූත්‍රය හා අනෙක් සූත්‍ර
	60	20	MN 2-18, මධුපිණ්ඩික සූත්ත
	61	9	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	62	1	ලංකාවතාර සූත්‍රය
	63	1	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍රය
	64	19	අවතංසක සූත්‍රය 34, ගණ්ඩව්‍යුහ
	65	7	ලංකාවතාර සූත්‍රය හා අනික් සූත්‍ර

කොටස පිටුව පේලිය මූලය

3 පරිච්ඡේදය :

I	66	5	විනය, මහාවග්ග 1-5
	66	20	විනය, චූළවග්ග 5-21
	67	8	ශූරංගම සූත්‍රය
II	72	3	ශූරංගම සූත්‍රය
	74	1	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	74	8	සද්ධර්මපුණධරීක සූත්‍රය 7 සහ ශූරංගම සූත්‍රය
	75	3	අවකංසක සූත්‍රය 32
	75	7	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	75	11	බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය
	75	11	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
III	76	15	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය

4 පරිච්ඡේදය :

I	81	5	ශ්‍රීමාලාදේවිසිංහනාද සූත්‍රය	
	82	9	AN 2-11	
	82	12	ඉතිචුත්තක 93	
	82	18	විනය, මහාවග්ග	
	83	8	AN 3-68, අඤ්ඤාදිට්ඨික සූත්‍රය	
	83	19	AN 3-34, ආලවක සූත්‍රය	
	84	12	වෛපුලය සූත්‍රය	
	84	16	විනය, මහාවග්ග 1-6 ධර්මවක්‍ර ප්‍රවර්තන සූත්‍රය	
	85	1	MN 2-14, චූළඤ්ඤාදිට්ඨික සූත්‍රය	
	85	18	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය	
	86	16	ඉතිචුත්තක 24	
	II	88	7	MN 6-51, කන්දරක සූත්‍රය

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	89	3	AN 3 - 130
	89	12	AN 3 - 113
III	90	3	ඉතිවුත්තක 100
	90	18	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය
	91	13	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	92	20	AN 3-62
	93	11	AN 3-35, දේවදූත සූත්ත
	94	13	පෙරිගාථා අට්ඨකථා
IV	95	10	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය 2 කාණ්ඩය

5 පරිච්ඡේදය :

I	102	5	සුඛාවතීව්‍යුහසූත්‍රය 1 කාණ්ඩය
	106	1	සුඛාවතීව්‍යුහසූත්‍රය 2 කාණ්ඩය
	107	11	අමිතායුර්ධ්‍යාන සූත්‍රය
II	110	11	චුල්ල සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය

පිළිපැදීමේ මග

1 පරිච්ඡේදය :

I	116	5	MN 2, සබ්බාසව සූත්ත
	118	3	MN 3-26 අරියපරියෙසන සූත්ත
	118	15	SN 35-260, ඡපාන සූත්ත
	120	1	සතලිස් දෙවැදෑරුම් සහිත සූත්‍රය 41-2
	122	7	MN 2-19, ද්වේධාවිතක්ක සූත්ත
	123	1	ධම්මපද අට්ඨකථා
II	124	3	AN 3-117
	124	14	MN 3-21, කකචුපම සූත්‍රය
	127	15	MN 3-23, වම්මික සූත්ත

කොටස පිටුව ඡේදය මූලය

	129	4	ජාතක IV - 497, මාතංග ජාතකය
	132	14	සතළිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍රය 9
	133	1	සතළිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍රය 11
	133	13	සතළිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍රය 13
	134	20	AN 2-4, සමචිත්ත සූත්ත
III	135	10	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය
	146	4	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	147	1	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය

2 පරිච්ඡේදය :

I	151	5	MN 7-63, චූළමාලුංකා සූත්තන්ත
	153	8	MN 3-29, මහාසාරොපම සූත්ත
	155	1	මහාමායා සූත්‍රය
	155	12	චේරගාථා අට්ඨකථා
	157	6	MN 3-28, මහාහත්ථිපදොපම සූත්ත
	157	18	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	158	7	අවදානශතක සූත්‍රය
	159	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	161	1	පංචවිංශති සාහස්‍රිකාප්‍රඥපාරමිතා සූත්‍රය
	162	9	අවතංසක සූත්‍රය 34 ගණ්ඨව්‍යුහ
II	164	9	AN 3-88

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	165	10	AN 3-81
	166	1	AN 3-82
	166	13	පරිනිබ්බාන සුත්ත 2 කාණ්ඩය
	167	13	MN 14-141, සච්චවිහංග සුත්ත
	168	15	පරිනිබ්බාන සුත්ත දෙවෙනි කාණ්ඩය
	169	7	AN 5-16, බල සුත්ත
	169	13	අවකංසක සූත්‍රය 6
	170	10	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	171	1	සංයුක්තරත්නපිටක සූත්‍රය
	171	16	සුවර්ණප්‍රභාස සූත්‍රය 26
	172	8	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	173	10	ඵරගාථා අට්ඨකථා
	174	3	ජාතක 55, පංචාවුධ ජාතකය
	175	6	ඉතිවුත්තක 39 සහ 40
	175	12	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	175	15	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	175	18	AN 5-12
	176	3	පරිනිබ්බාන සුත්ත
	176	15	ශුරංගම සූත්‍රය
III	177	15	SN 55-21 සහ 22 මහානාම සුත්ත
	178	10	AN 5-32, චුන්දී සුත්ත
	178	16	විමලකීර්තිනිර්දේශ සූත්‍රය
	179	5	ශුරංගම සූත්‍රය
	179	9	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය 2 කාණ්ඩය
	180	1	SN 1-4-6
	180	2	අවකංසක සූත්‍රය 33

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	180	19	අවකංඝක සූත්‍රය 24
	181	9	සුවර්ණප්‍රභාස සූත්‍රය 4
	181	18	අමිතායුර්ධ්‍යාන සූත්‍රය
	181	20	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය
	182	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	183	1	MN 2-16, වෙතොබ්ල සූත්ත
	183	16	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය දෙවෙනි කාණ්ඩය
IV	184	12	ධම්මපදය
	192	1	SN 1-4-6
	192	12	AN
	192	17	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය

ශ්‍රාවක සමාජය

1 පරිච්ඡේදය :

I	194	5	ඉතිවුත්තක 100 සහ MN 1-3 ධම්මදායාද සූත්ත
	194	8	ඉතිවුත්තක 92
	195	4	විනය, මහාවග්ග 1-30
	196	1	MN 4-39, මහා අස්සපුර සූත්ත
	197	5	MN 4-40, චූළ අස්සපුර සූත්ත
	198	8	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 19
	198	14	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 19
	199	5	සද්ධර්මපුණ්ඩරීක සූත්‍රය 14
II	200	19	SN 55-37, මහානාම සූත්ත
	201	7	AN 3-75
	201	13	SN 55-37, මහානාම සූත්ත
	202	1	SN 55-54, ගිලායන සූත්ත

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

202	6	අවකංඝක සූත්‍රය 22
203	19	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
207	3	අවකංඝක සූත්‍රය 7
210	5	මහාමායා සූත්‍රය
211	8	අවකංඝක සූත්‍රය 21
212	7	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
214	1	DN 31, සිගාලොවාද සුත්ත
220	16	AN 2-4, සමචිත්ත සුත්ත
221	11	AN 3-31
222	1	ජාතක 417 කච්චානි ජාතකය
224	4	DN 31, සිගාලොවාද සුත්ත
224	15	ධම්මපද අට්ඨකථා 1
226	7	(බුරුම අටුවා)
227	3	ශ්‍රීමාලදේවීසිංහනාද සූත්‍රය

2 පරිච්ඡේදය :

I	230	5	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
	232	6	AN 3-118, සොචෙය්‍යන සුත්ත
	234	7	SN
	235	1	විනය, මහාවග්ග 10-1 සහ 2
	235	10	DN 16, මහාපරිනිර්වාණ සුත්ත
	237	13	විනය, මහාවග්ග 10-1 සහ 2
	II	241	3
242		3	චූඡන්-කෙයා සූත්‍රය
242		8	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍රය
243		14	මහාපරිනිර්වාණ සූත්‍රය
244		15	චුල්ල සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය

කොටස පිටුව පේළිය මූලය

	245	4	සුඛාවතීව්‍යුහ සූත්‍රය
	246	1	විමලකීර්ති-නිර්දේශ සූත්‍රය
III	246	12	ධම්මපද අට්ඨකථා 1
	247	3	AN 34-2
	248	3	ධම්මපද අට්ඨකථා 1
	249	1	AN 5-1
	249	5	සර්වාස්තිවාද සංඝවේදක වස්තු 10
	250	1	MN 9-86, අංගුලිමාල සුත්ත
	251	7	AN 26

උප ග්‍රන්ථය

බුදු දහමේ ඉතිහාසය කෙටියෙන්

- ඉන්දියාවෙන් ජපානය දක්වා බුදු දහමේ පැතිරීම -

1. ඉන්දියාව

“ආසියාවේ අලෝකය” ඉන්දියාවේ මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ දීප්තිමත්ව බැබළූ විට, නැතහොත් වෙනත් වචනවලින් කිවහොත් මහා ප්‍රඥාවේ හා මහා කරුණාවේ උල්පත එහි පිටාර ගැලූ විට මිනිස් ආධ්‍යාත්මික ඉතිහාසයේ අතිමහත් යුගකාරක සිද්ධීන්ගෙන් එකක් සනිටුහන් කරනු ලැබීය. ආසියාවේ අලෝකය කාලයාගේ ඇවෑමෙන් ශතවර්ෂ ගණනාවක් තිස්සේ අද දක්වාම මිනිස් මනස පොහොසත් කරමින් ඇත.

ගෞතම බුදුන්වහන්සේ පසුකාලීන බෞද්ධ අනුගාමිකයන් විසින් ශාක්‍යමුනි නැතහොත් ශාක්‍යවංශයේ මුනිවරයා නමින් හඳුන්වනු ලැබූහ. ගෞතම බුදුන්වහන්සේ ගිහිගෙය අතහැර දමා පැවිද්දෙකු වී දකුණු දිසාව දෙසට පා නගන්නේ මගධයට පැමිණියහ. එහි බෝ ගසක් යටදී උන්වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත්වුණේ ක්‍රි.පූ. 6 වැනි සියවසේ මැද භාගයේදී බව විශ්වාස කරති. මෙතැන් පටන් එතුමාණෝ අපරිමිත උට්ඨාන වීර්යයෙන් යුතුව දීර්ඝ වූ හතළිස් පස් වසරක් එනම් උන්වහන්සේගේ මහා පරිනිර්වාණය තෙක් ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ දහම දේශනා කළහ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මධ්‍යම ඉන්දියාවේ රාජධානිවල හා

විවිධ ජනකොටස්වල විශාල බෞද්ධ පිරිසක් ස්ථිර ලෙස නොකඩවා පහළ විය.

මෞය්‍යී රාජධානියේ තෙවැනි පාලකයා වූ අශෝක රජුගේ යුගයේදී (ක්‍රි.පූ. 268 - 232) ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම මුළු ඉන්දියාව තුළම පැතිරී එම රටේ සීමාවන් ඉක්මවා වෙනත් රටවල්වලට පතුරුවා හරින ලදී.

මෞය්‍යී රාජධානිය ඉන්දියාවේ ප්‍රථම ඒකාබද්ධ රාජධානිය යි. එහි ප්‍රථම පාලකයා වූ චන්ද්‍රගුප්ත (ක්‍රි.පූ. 316-293 දක්වා හෝ ඒ ආසන්න කාලය) රජුගේ කාලයේදී මෙම රාජ්‍යය උතුරින් හිමාලය කඳුකරයෙන් ද නැගෙනහිරින් බෙංගාල බොක්ක දක්වා ද බටහිරින් හින්දුකුෂ් කඳුවැටිය දක්වා ද දකුණින් චින්ද්‍යා කඳුකරයත් ඉක්මවා ව්‍යාප්ත වී තිබුණේය. අශෝක රජතුමා මෙම රාජධානිය කාලිංග සහ අනිකුත් රජුන් පරදවා ඩෙකැන් සානුව දක්වා ව්‍යාප්ත කළේය.

මේ රජතුමා ස්වභාවයෙන්ම බොහෝ දරුණු බව කියනු ලැබේ. ඔහුගේ රටවැසියෝ චණ්ඩාශෝක නමින් (දරුණු අශෝක) ඔහු හැඳින්වූහ. නමුත් ඔහුගේ චරිතය සම්පූර්ණයෙන්ම කාලිංග යුද්ධයේදී වූ විනාශය දැකීමෙන් පසු වෙනස් වූ බැව් කියැවේ. ඔහු ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ දහමෙහි උද්යෝගිමත් භක්තිකයෙක් විය. ඉන්පසු ඔහු බෞද්ධයෙකු වශයෙන් බොහෝ දේ කළ අතර එයින් පහත සඳහන් කාර්යභාරයන් දෙක අතිශයින් අවධානයට ලක් වේ.

පළමුවැන්න නම් බොහෝ ස්ථානවල ඔහුගේ අණන් පිහිටුවන ලද අශෝක ශිලා ලිපි හෝ ගල් කණුවල හෝ හොඳින් මදින ලද පර්වත බිත්තිවල බුදුදහම පදනම් කරගෙන කොටන ලද පාලනමය සංකල්පයන්ය. මේ අයුරින් බුදුදහම ඔහු ප්‍රචාරය කළේය. දෙවැන්න නම් ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ දහම ගෙනයමින් ඔහුගේ රාජ්‍යයෙන් පිට සියලු දිශාවන්හි පිහිටි දේශයන්ට ධර්ම දැනයන් පිටත් කර යැවීමයි. විශේෂයෙන් වැදගත් වන කරුණක් වන්නේ සිරියාව, ඊජිප්තුව, කයිරනය, මැසඩෝනියාව සහ එපෙයිරෝසය වැනි ඇත බටහිර ලෝකයේ රටවලට බුදුදහම ප්‍රචාරය කරමින් සමහර ධර්මදූත කණ්ඩායම් යැවීමයි. එපමණක් නොව තාමුපර්ණි හෙවත් ශ්‍රී ලංකාවට යවන ලද ධර්මදූතයාණන් වූ මහෙන්ද්‍ර (පාලි භාෂාවෙන් මහින්ද) ප්‍රධාන පිරිස එම මනරම් ලංකාද්වීපයෙහි (පාලි, ලංකාදීප) උතුම් දහම පිහිටුවීමට සමර්ථ වූහ. මේ අයුරින් එම දිවයිනේ බුදුදහමේ සාර්ථක ව්‍යාප්තිය සඳහා ආරම්භක ස්ථානය පිහිටුවනු ලැබීය.

2. මහායාන බුදුදහමේ නැඟීම

“නැගෙනහිර දිග් භාගයට බුදුදහමේ ගමන් කිරීම” පිළිබඳ නිතරම පසුකාලීන බෞද්ධයෝ කථා කළහ. නමුත් ක්‍රි. පූ. ශත වර්ෂවලදී බුදුදහමේ මුහුණත බටහිර ලෝකය දෙසට යොමු වී තිබුණේය. ක්‍රි. වර්ෂය ආරම්භ වූ කාලයේදී පමණ බුදුදහමේ මේ “මුහුණත” නැගෙනහිර දිග්භාගයට යොමුවීමට පටන් ගත්තේය. කෙසේ වෙතත් මෙය ගැන කථා කිරීමට ප්‍රථම බුදුදහම තුළ ඇති

වෙමින් තිබූ මහා වෙනස ගැන කථා කළ යුතුය. මේ වෙනස අත් කිසිවක් නොව කාලීන දහම තුළ කැපී පෙනෙන අංගයක් ලෙස ශක්තිමත්ව මුල් ඇද ගනිමින් තිබූ මහායාන බුදුදහම නමින් ප්‍රකට “නව රැල්ල” යි.

මෙබඳු “නව රැල්ල” ක් කවදා කෙසේ කවුරුන් විසින් පටන් ගන්නා ලද්දේ ද? මෙම ප්‍රශ්නවලට තවම කිසිවෙකු නියම පිළිතුරු දීමට සමත් වී නැත. අප දන්නා සියල්ල නම්, පළමුව, මෙම නැඹුරුව ගෙනෙන්නට ඇත්තේ මහා සාංඝික නිකායේ ඊනියා විඥානවාදී කොටසෙහි වූ එකල සිටි ප්‍රගතිශීලී භික්ෂූන්වහන්සේලා විසින් විය යුතු බවයි. දෙවැනි කරුණ වන්නේ, මහායාන ග්‍රන්ථයන්හි එන සමහර වැදගත් මූලික කරුණු ක්‍රි.පූ. එක්වැනි හෝ දෙවැනි සියවස්වල පටන් ක්‍රි.ව. පළමුවැනි සියවස දක්වා කාලයේදී විද්‍යමාන වූ බවයි. එමෙන්ම මහායාන ග්‍රන්ථයන්ගේ අනුබලය ලැබ නාගර්ජුනයන්ගේ විශිෂ්ට චින්තනය වර්ධනය වූ විට මහායාන බුදුදහම ආගමික ඉතිහාස වේදිකාවේ ඉදිරිපසින්ම දීප්තිමත්ව විද්‍යමාන විය.

බුදු දහමේ දීර්ඝ ඉතිහාසය තුළ මහායාන බුදුදහම විසින් කරනු ලැබූ කාර්යභාරය අතිමහත්ය. අද චීනය සහ ජපානය පිළිබඳ සැලකීමේදී ඔවුන්ගේ ඉතිහාසය තුළ බුදුදහම මහායාන ඉගැන්වීම්වල බලපෑම යටතේ වර්ධනය වී ඇත. මෙය අමුතු දෙයක් වශයෙන් නොපෙනෙන්නේ මේ වනවිටත් බහුජනයාගේ

විමුක්තිය සඳහා සාර්ථක ලෙස සංවර්ධන වූ නව පරමාදර්ශයක් තිබීමයි. මෙම පරමාදර්ශය ප්‍රගුණ කිරීමට බෝධිසත්වවරුන්ගේ ස්වරූපයෙන් ජීවමාන ශාන්තුවරයන් දැකීමයි. මේ හැර ඔවුන්ට සහාය වීමට මහායාන චින්තකයන් විසින් ආධ්‍යාත්මික විද්‍යා හෝ මනෝවිද්‍යා ක්‍ෂේත්‍රයන්හි සිදුකරන ලද බුද්ධිමය ප්‍රතිඵලයන් සත්‍ය වශයෙන්ම විශිෂ්ටය. මේ අයුරින් එක අතකින් එය ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ දහම සමග බැඳී තිබුණත් ප්‍රඥාවේ සහ කරුණාවේ බොහෝ නව පැතිකඩ එයට එක්කොට ඇත. මේ නව එකතු කිරීම් සමග උද්යෝගයෙන් සහ ශක්තියෙන් පිරී ගිය බුදුදහම මහා ගංගාවක වේගවත් ජලධාරාවක් මෙන් නැගෙනහිර දේශයන් සාරවත් කළේය.

3. මධ්‍ය ආසියාව

චීනය මුළින්ම බුදුදහම පිළිබඳ දැන ගත්තේ මධ්‍ය ආසියාතික රටවල් මගිනි. එබැවින් බුදුදහම ඉන්දියාවෙන් චීනයට පැතිර යෑම ගැන කථා කරද්දී සේද මාවත පිළිබඳ කථා කළ යුතු වේ. මධ්‍යම ආසියාවේ අසීමිත ප්‍රාන්තයන් ඔස්සේ ගමන්ගත් මෙම මාවත නැගෙනහිර හා බටහිර සම්බන්ධ කළේය. හන් වංශික වූ නම් රජතුමාගේ කාලයේ (ක්‍රි.පූ. 140 - 87) මෙම වෙළඳ මාවත විවෘත වූයේය. ඒ අවධියේදී හන් රාජධානිය ඇත බටහිර දිග් භාගය තෙක් එනම්, ආර්ඝන, සොග්ඩ්ආනා, තුරා සහ පර්තියා යන රටවල් දක්වා පැතිර ගියේය. මහා අලෙක්සැන්ඩර් රජතුමා විසින් පළමුවෙන් පොළඹවනු ලැබූ වාණිජත්වයේ ජීවය තවමත් එහි

ක්‍රියාත්මකය. මෙම රාජධානි ඔස්සේ ගමන්ගත් මෙම මාර්ගය වඩාත් වැදගත් වූයේ සේද (silk) පිළිබඳවය. ඒ නිසා එය “සේද මාවත” නම් විය. ක්‍රිස්තු වර්ෂය පටන් ගන්නට වික කලකට පෙර හෝ පසු කාලයක සිට ඉන්දියාව සහ චීනය සිය සංස්කෘතික සම්බන්ධතා ප්‍රථමයෙන් මෙම වෙළඳ මාර්ගය ඔස්සේ ආරම්භ කළේය. මෙලෙස බුද්ධාගම ප්‍රචාරය කිරීමට ද මෙම මාවත එලෙස පිහිට වූ බැව් කිව හැක.

4. චීනය

චීන බෞද්ධ ඉතිහාසය පටන් ගන්නේ ඔවුන් බෞද්ධ මූලග්‍රන්ථ පිළිගෙන ඒවා පරිවර්තනය කළ දා පටන්ය. පුරාණයේ පටන් ඉතා පැරණිම ග්‍රන්ථය වන්නේ “ස්සු-ෂිත් ඵර්-වන්-චින්” (බුදුන්වහන්සේ විසින් දේශිත සතළිස් දෙවැදෑරුම් සූත්‍ර) මෙය කාශ්‍යපමාතංග සහ අන් අය විසින් කරන ලද පරිවර්තනයකි. සිං පිං යුගයේ (ක්‍රි.ව. 58-76) කරන ලද මෙය නැගෙනහිර හන් පරපුරේ මිං රජතුමාගේ අවධියේ යැයි කියැවෙන නමුත් අද එය සැකසහිත ජනප්‍රවාදයක් වශයෙන් පිළිගැනේ. අද සනාථ කරන ලද අදහස වන්නේ මෙම පරිවර්තනය ක්‍රි.ව. 148 සිට 171 පමණ කාලයේදී ලො-යංග් හිදී අන්-ෂිත්-කාවො විසින් කරන ලද බවයි. මේ කාලයේ පටන් උතුරු සුං රාජවංශය (ක්‍රි.ව. 960-1129) දක්වා අවුරුදු දහසක පමණ කාලයක් මෙම පරිවර්තන කටයුතු දිගටම පැවතුණි.

මුල් අවුරුදුවලදී මූලග්‍රන්ථ හඳුන්වාදීම හා ඒවායේ පරිවර්තන කටයුතුවල නියැලී සිටියවුන් අතර කේන්ද්‍රීය පුද්ගලයන් වූයේ බොහෝ කොට මධ්‍ය ආසියාතික දේශයන්හි භික්ෂූන්ය. උදාහරණයක් වශයෙන් ඉහතින් සඳහන් කළ අං-ෂිහ් කාම් පාතියාවෙන් පැමිණි කෙනෙකි. ක්-අං-සෙං-ක්අයි සමර්කන්ඩ්වලින් ලෝ-යංවලට 3 වන ශත වර්ෂයේ පමණ පැමිණි “සුධාවතීව්‍යුහ” (අපරිමිත ජීවිතය පිළිබඳ ග්‍රන්ථය) පරිවර්තනය කළේය. තව ද “සද්ධර්ම පුණ්ඩරීක”යෙහි පරිවර්තකයා වශයෙන් ප්‍රකට වූ-fපා-හු නැතහොත් ධර්මරක්ෂ, තුධාර පලාතෙන් පැමිණි ලෝ-යං හි තුන්වන ශත වර්ෂයේ පසු භාගයේ සිට හතරවන ශත වර්ෂයේ පෙර භාගය දක්වා වාසය කළේය. කුමාරජීව කුවාවලින් පැමිණෙන විට එනම් පස්වන ශත වර්ෂයේ පෙර භාගයේ දී පමණ චීනයේ පරිවර්තන කටයුතු උපරිම තත්ත්වයෙන් පැවතියේය.

ඒ යුගයේ සිට භික්ෂූහු චීනයේ සිට ඉන්දියාවට සංස්කෘත ඉගැනීම පිණිස යෑම ආරම්භ කළහ. මෙම භික්ෂූන්ගේ ප්‍රමුඛයා වශයෙන් fපාතියන් (ක්‍රි.ව. 339-420?) සැලකේ. 339 දී ඔහු වං-අංවලින් ඉන්දියාවට පැමිණි අවුරුදු 15 කට පසුව නැවත චීනයට පැමිණියේය. ඉන්දියාවට පැමිණි මෙම භික්ෂූන් අතර අතිශය වැදගත් පුද්ගලයා වන්නේ සුඅං-වුඅං (ක්‍රි.ව. 602 - 664) ය. ඔහු 627 දී ඉන්දියාවට ඒමට පිටත්ව 645 දී නැවත චීනයට පැමිණියේය. එනම් අවුරුදු 19කට පසුවයි. තව ද ඉ-චිං (ක්‍රි.ව. 635-713) (ඉ-චිං නම් ග්‍රන්ථය සමඟ වරදවා තේරුම් නොගනු මැනවි) ඉන්දියාවට

මුහුදෙන් ඒමට 671 දී පිටත් වී නැවෙන් තම රටට ඒ මගින්ම අවුරුදු 25 කට පසුව ආපසු පැමිණියේය.

මෙම හික්සුන් වහන්සේලා සංස්කෘත භාෂාව ඉගෙන ගැනීම පිණිස තම තමන්ම ඉන්දියාවට පැමිණ ඔවුන් තෝරා ගන්නා ලද ග්‍රන්ථ විනයට ගෙන ආහ. ඔවුහු ග්‍රන්ථ පරිවර්තනයේ ප්‍රමුඛ කාර්යභාරයක් කළහ. සුදං-වුදං පෙත්වු භාෂා නිපුණත්වය අතිශයින්ම කැපී පෙනේ. ඔහුගේ දෛර්ය සම්පන්න ක්‍රියා තුළින් විනයේ මූලග්‍රන්ථ පරිවර්තනය තවත් උච්චස්ථානයකට ළඟා විය. පෙර කුමාරජීව නියෝජනය කරන අය විසින් කරන ලද ග්‍රන්ථ “පැරණි පරිවර්තන” යැයි ද සුදං-වුදං සහ පසුකාලීන පරිවර්තකයන් විසින් කරන ලද ග්‍රන්ථ “නව පරිවර්තන” වශයෙන් ද පසුකාලීන බෞද්ධ උගත්හු හඳුන්වති.

ඔවුන් සංස්කෘතයෙන් පරිවර්තනය කරන ලද මෙම අතිමහත් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාව පදනම් කරගෙන මෙම උගතුන්ගේ චින්තන නැඹුරුව හා ආගමික ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රමයෙන් එහෙත් ශක්තිමත් ලෙස වීන ජාතිකත්වය (Sinicism) වෙත හැරුණේය. හුදු වාර්ගික ස්වභාවය, අවශ්‍යතා හා විශ්වාසයන් මතු විය. මුල් වකවානුවල සිටි හික්සුන් වහන්සේලා ඔවුන්ගේ සිත් ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් විශේෂයෙන් ප්‍රඥා සූත්‍රයන්හි එන “ශුන්‍යතාව” දෙසට යොමු කිරීම මෙම ප්‍රවණතාව පෙන්නුම් කරයි. පසුව ඔවුහු කුඩා වාහනය හෙවත් භීතයානය ඉවත දමා මහා වාහනය හෙවත් මහායානය

වෙත ඔවුන්ගේ මුළු අවධානයම යොමු කළහ. එපමණක් නොව මෙම ප්‍රවණතාව තෙත්දිය නිකායේ ක්‍රමයෙන් ප්‍රකට විය. මෙහි උච්චස්ථානයට ළඟා වීම ද්‍රැසෙන් (Zen) නිකායේ පහළ විමෝන් යැයි කිව හැක.

සයවන ශත වර්ෂයේ පසු අර්ධයේදී තෙත්දිය නිකාය චීනයේ සම්පූර්ණ බවට පත්කරවන්නේ තෙත්දිය දයිෂි චින්-ඉ (ක්‍රි.ව. 538-597) තුමාය. එතුමා එහි තුන්වන නායකයා විය. ඔහු බෞද්ධ චින්තනයේ එන විශිෂ්ටතම පුද්ගලයන්ගෙන් කෙනෙකි. මොහු විසින් පිළියෙල කරන ලද පංච යුග සහ අෂ්ට ධර්ම බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා පිළිබඳ විචාරාත්මක වර්ගීකරණයෙකි. මෙය චීනයේ සහ ජපානයේ බුදුදහම කෙරෙහි බොහෝ කාලයක් විශාල බලපෑමක් කළේය.

චීනයට විවිධ සූත්‍ර ඒවායේ ආරම්භක කාලවකවානු පිළිබඳ නොසලකා ගෙන එන ලද බවත්, ඒවා එන අයුරින් පරිවර්තනය කරන ලද බවත් ඒ පිළිබඳ කරන ලද සමාලෝචනයක් පෙන්වුම් කරයි. මේ සූත්‍ර අතිමහත් සංඛ්‍යාව ඉදිරියේ ගැටලුව වන්නේ ඒවායේ උපත සහ ඇගයීම් තේරුම් ගන්නේ කෙසේ ද යන්නයි. බුදුදහම සමස්තයක් වශයෙන් අගය කළ යුතු වූ අතර, එය තමන්ගේම අවබෝධයෙන් කෙසේ තහවුරු කරන්නේ ද යන්න පෙන්විය යුතු විය. සූත්‍රයන් ඇගයීමේදී සියල්ලට පළමු චීන චින්තනයේ ප්‍රවණතාවය වැදගත් වේ. සියල්ලට වඩා, චින්-ඉ

තුමාගේ ක්‍රමය වඩා ක්‍රමානුකූල වූ අතර, මේ නිසාම එය ප්‍රශස්ත අයුරින් පොළඹවන සුළු එකක් විය. නමුත් නවීන බෞද්ධ පර්යේෂණ කටයුතු ඇතිවීමත් සමග එබඳු ප්‍රබල වූ බලපෑම ද අවසානයට ළඟා විය.

චීනයේ බුදුදහමේ ඉතිහාසය තුළ “අවසානයට පැමිණි නිකාය” ද්‍රෝණි නිකාය වේ. විදේශිකයෙකු වූ “ශ්‍රමණ” නැමැත්තා එහි ආරම්භකයා වශයෙන් හඳුන්වනු ලබන අතර නැතහොත් බෝධිධර්ම (ක්‍රි.ව. 528) වශයෙන් පිළිගැනේ. නමුත් ඔහු විසින් වපුරන ලද බීජයේ ප්‍රභාමත් පුෂ්පයන් හටගත්තේ එම පරම්පරාවේ හයවැනි නායකයා වූ හුඉ-නෙන්ග් (ක්‍රි.ව. 638-713) තුමාගේ කාලයෙන් පසුවය. අටවැනි ශතවර්ෂයෙන් පසුව චීනයේ ද්‍රෝණි (Zen) දහමේ සෞභාග්‍යය ශතවර්ෂ ගණනාවක්ම ඇති කරමින් එම නිකායේ බොහෝ දක්ෂ හිමිවරුන් පෙළක්ම බිහි කළේය.

චීන මිනිසුන්ගේ සිත් තුළට තදින් මුල් බැස ගිය බුදුදහමේ නව චින්තන ක්‍රමයක් තිබූ බව දැකිය හැකිය. එය අත් කිසිවක් නොව චීන චින්තන ක්‍රමයෙන් වර්ණවත් කරන ලද බුදුදහමකි. නමුත් ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා ප්‍රවාහය එකතු කරන ලද මෙම නව ජලධාරාවක් සමග වඩාත් විශාල ගංගාවක් බවට වර්ධනය විය. එය නැගෙනහිර දේශයන් සරුසාරවත් කළේය.

5. ජපානය

ජපානයේ බෞද්ධ ඉතිහාස ආරම්භ වූයේ 6 වෙනි ශත වර්ෂයේ දීය. ක්‍රි.ව. 538 දී පෞක්චේ (නොහොක් කුදර, කොරියාව) රජු බුදු පිළිමයක් සහ සූත්‍ර ග්‍රන්ථයක් කින් මෙලු අධිරාජ්‍යයාගේ රාජසභාවට තැගි දීමට සිය දූතයෙකු යැවීය. ප්‍රථමයෙන්ම මෙරටට බුදුදහම හඳුන්වාදීම මෙයින් සලකුණු කරයි. මේ නිසා අද ජපානයේ බුදුදහමේ ඉතිහාසය වර්ෂ 1400 කට වඩා වැඩිය.

මෙම දීර්ඝ ඉතිහාසයේ අපට ජපන් බුදුදහම පිළිබඳ කේන්ද්‍ර තුනකින් කල්පනා කළ හැකිය. පළමුවැන්න දළ වශයෙන් 7 වැනි 8 වැනි සියවස්වල තිබූ බුදු දහමයි. මෙය භෞතික වශයෙන් පෙන්වීමට අපට මේ කාලයේදී ගොඩනගන ලද හෝරූෂ් පන්සල (ක්‍රි.ව. 607) සහ තෝදයිජ් පන්සල (ක්‍රි.ව. 752) පෙන්වා දිය හැකිය. මෙම කාලය දෙස පසුපස හැරී බැලීමේදී නොතකා හැරිය නොහැකි එක කරුණක් නම් මේ කාලයේ මුළු ආසියාවේම අසාමාන්‍ය ලෙස නැගෙමින් ආ සංස්කෘතික ප්‍රවාහයයි. මේ වනවිට බටහිර ශිෂ්ටාචාරය තද අඳුරෙහි ගැලී තිබුණේය. නැගෙනහිර විස්මයජනක ක්‍රියාකාරී සහ විශිෂ්ට ව්‍යාපාරයක් වර්ධනය කරමින් තිබුණි. චීනයේ, මධ්‍යාසියාවේ, ඉන්දියාවේ සහ දකුණු මුහුදු දේශයන්හි බුද්ධිමය, ආගමික සහ කලා ක්ෂේත්‍ර ශක්තිමත් ලෙස ඉදිරියට යමින් තිබුණි. මේ ව්‍යාපාරය සමග එක්වී බුදුදහම එහි මානවීය දයාවේ මහා ප්‍රවාහයෙන් නැගෙනහිර ලෝකය නඟවමින් සිටියේය. මාහැඟි හෝරූෂ් සහ විශිෂ්ට තෝදූෂ් ගොඩනැගීම තුළින් ද මෙම සිද්ධීන් හා සම්බන්ධව පැමිණ ඇති වර්ණවත්

ආගමික සහ කලා ක්‍රියාකාරකම්වලින් ද ශාක්‍ෂි දරන්නේ මෙම නව ජපන් සංස්කෘතික ව්‍යාපාරය මුළු මහත් ආසියාවම වසාගත් පොදු සංස්කෘතික ප්‍රවාහයේ ඇත පෙරදිග අන්තයේදීත් මෙම උරාගැනීම පෙන්වා දෙන බවයි.

බොහෝ කාලයක් අශිෂ්ට රාජ්‍යයක් හැටියට තිබුණු මෙම රටේ මිනිස්සු දැන් මහා සංස්කෘතික දිය දහරක් තුළ ස්නානය කරති. හදිසියේම ශිෂ්ටාචාරයේ පුෂ්පය විකසිත විය. ඒ ශතවර්ෂවලදී වාසනාව ජපානයට අනුග්‍රහ දැක්වූ අයුරැයි ඒ. එසේම මේ සංස්කෘතියේ නැගීම සඳහා වගකිවයුතු ප්‍රධාන නායකයා වෙනෙකෙකු නොව බුදුදහමයි. එකල බෞද්ධ පන්සල් වැදගත් සමාජ මධ්‍යස්ථාන බවට පත්විය. එමෙන්ම භික්ෂූන්වහන්සේලා නව අධ්‍යාපනයේ නියමුවෝ වූහ. හුදු ආගමකට වඩා පෘථුල මෙන්ම විශාල සංස්කෘතියක් එහි වර්ධනය විය. මෙය මෙම රටෙහි ප්‍රථමයෙන්ම රෝපණය කරන ලද බුදුදහමේ සත්‍ය තත්ත්වයයි.

9 වෙනි ශතවර්ෂයේදී සඉචෝ (දෙන්ගොයා දඉෂී, 767-822) සහ කුකඉ (කෝබො දඉෂී, 774-835) යන ශ්‍රේෂ්ඨ භික්ෂූන්වහන්සේලා දෙනම දර්ශන තලයෙහි පෙනී සිටියහ. ඔවුහු හෙඉඅන්- බුදුදහම නමින් සාමාන්‍යයෙන් එකටම හඳුන්වනු ලබන බෞද්ධ නිකායන් දෙකක් ආරම්භ කළහ. මෙය මුළුමනින්ම ජපන් බුදුදහමේ පිහිටුවීම විය. ඔවුහු බුදුදහමේ මූලික ආකල්පය හා

ක්‍රියාමාර්ගය ග්‍රහණය කොටගෙන පිළිවෙලින් හිඵ්ඉ සහ කෝය කඳුමුදුන්හි ප්‍රධාන ආරාමයන් පිහිටවුහ. ඔවුන්ගේ ඒවා පිහිටුවීමෙන් වර්ෂ 300 කාලය තුළදී එනම් කමාකුරා යුගය දක්වා මේ ගුප්ත නිකායන් එනම් තෙන්දඉ සහ ඡින්ගොන් ප්‍රධාන වශයෙන් වංශවතුන් අතර හා රාජසභාවේ සමාද්ධිමත්ව තිබුණේය.

දෙවැනි කේන්ද්‍රය දොළොස්වැනි හා දහතුන්වැනි සියවස්වල බුදුදහම මත තැබිය හැකිය. ඒ කාලයේදී හෝහෙන් (ක්‍රි.ව. 1133-1212), ඡින්රන් (ක්‍රි.ව. 1173-1262), දොගෙන් (ක්‍රි.ව. 1200-1253) සහ නිවිරෙන් (ක්‍රි.ව. 1222-1232) වැනි ශ්‍රේෂ්ඨ භික්ෂූන් වහන්සේලා පහළ වූහ. අප ජපානයේ බුදුදහම ගැන කථා කරන විට මෙම ශ්‍රේෂ්ඨ භික්ෂූන් වහන්සේලාගේ නම් සඳහන් නොකොට එය කළ නොහැකිය. අප කථා කරන සියවස් පමණක් මෙබඳු විශිෂ්ට පුද්ගලයින් නිර්මාණය කළේ ඇයි? එයට හේතුව එකල ඒ සියලුදෙනාම එක් පොදු ප්‍රශ්නයකට මුහුණ පෑමයි. එසේනම් මෙම පොදු ප්‍රශ්නය කුමක් වී ද? සමහර විට එසේ වන්නට ඇත්තේ බුදුදහම පිළිගන්නා ලද නමුත් එය ජපානයටම ආවේණික වුවක් ලෙස පිළිගැනීමයි.

මෙය “ඇයි? ඒ කාලයට බොහෝ කලකට පෙර බුදු දහම මෙරටට හඳුන්වා දෙන ලද බව සත්‍යයක් නොවේ ද?” යන ප්‍රශ්නය නගනු ඇත. ඓතිහාසිකව එය එසේය. නමුත් මෙයත් සත්‍යයකි. එනම් මෙරට මිනිසුන්ට ආනයනය කරන ලද දහම ප්‍රමාණවත්

අයුරින් අවබෝධ කර ගැනීමට හා එය මුළුමනින්ම ඔවුන්ගේම දෙයක් ලෙස ප්‍රතිනිර්මාණය කර ගැනීමට අවුරුදු සිය ගණනක් අවශ්‍ය වූ බවයි. කෙටියෙන් කියතොත්, මෙරට බුදුදහම පිළිගැනීමට උත්සාහය ආරම්භ වූණේ 7 වැනි සහ 8 වැනි සියවස්වලදීය. මේ උත්සාහයන්ගේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 12 වැනි 13 වැනි සියවස්වල බෞද්ධයන් තුළින් බුදුදහම මල් එල හට ගත්තේය.

මින්පසුව ජපන් බුදුදහම ඒ ප්‍රධාන හිඤ්ඤන් වහන්සේලා විසින් ගොඩනගන ලද අත්තිවාරම මත අද දක්වාම එහි කටයුතු පවත්වාගෙන යයි. එම ශ්‍රේෂ්ඨ පුද්ගලයන් පහළ වූ කාලයේ සිට ජපන් බුදුදහමේ ඉතිහාසය තුළ ඒ පහළ වූ ප්‍රතිභාව නැවත පහළ වූයේ නැත. කෙසේ වෙතත්, වර්තමාන කතුවරයාට පෙනෙන ආකාරයට අපේ අවධානය ඇදගත් තවත් දෙයක් ඇත. එනම් මුල් බුදුදහම පිළිබඳ කරන ලද අපගේ නූතන යුගයේ පර්යේෂණවල ඵලයන්ය.

බුදුදහමේ ප්‍රථම පිළිගැනීමේ කාලයේ පටන්ම චීන බුදුදහමේ බලපෑම මත ජපානයේ මුළු බුදුදහමම වාගේ මහායාන බුදුදහම විය. විශේෂයෙන් 12 වැනි සහ 13 වැනි සියවස්වල පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරුන්ගෙන් පසු මහායාන ඉගැන්වීම් එහි කේන්ද්‍රය වශයෙන් නිකාය නිර්මාතෘන් සමග ප්‍රධාන ප්‍රවාහය සකස් කළේය. මෙම අදහස අද දක්වාම පවතී. ජපානයේ බුදුදහමේ ඉතිහාසය තුළ මුල් බුදුසමය හැදෑරීම ආරම්භ වූයේ මධ්‍ය මෙඉජ් යුගයෙන්

පසුවයි. නිකායන්හි ආදී කර්තෘන්ට අමතරව බුදුදහමේ නිර්මාතෘවරයෙකු ද සිටින බව අමතක කිරීමට නැමියාවක් ඇති අය ඉදිරියේ ගෞතම බුදුන්වහන්සේගේ රූපය දැඩි ලෙස නැවත පහළ විය. එමෙන්ම මහායාන දහම හැර අන් කිසිවක් පිළිබඳ සැලකිල්ලක් නොදැක්වූ අයට ක්‍රමානුකූල බෞද්ධ දර්ශනයක් ඇති බව එය සරලව පැහැදිලි කළේය. මෙම තත්ත්වයන් ශාස්ත්‍රීය අධ්‍යයන ක්ෂේත්‍රය තුළ තවමත් පවතී. නමුත් පොදු ජනයා අතරත ආගමික උද්යෝගයක් පුබුදුවන්නට තරම් ඒවා තවමත් ප්‍රමාණවත් ලෙස ශක්තිමත් නැත. නමුත් බුදුදහම පිළිබඳ මෙරට මිනිසුන්ගේ දැනුම හැරෙන ආකාරයක් පෙන්නුම් කෙරෙන බව පෙනේ. කතුවරයා මෙය ඉහතින් සඳහන් කරන ලද කේන්ද්‍රයන් අතරත තුන්වැනි හෝ අවසාන කේන්ද්‍රය බව සලකුණු කිරීමට කැමතිය.

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්වල පැතිරීම

ශාකාමුනිනිද්‍රයන් වහන්සේ උන්වහන්සේගේ ජීවිතයේ හතළිස් පස් අවුරුද්දක් දේශනා කරන ලද දහම මත ගොඩනැගුණු දහමකි බුදු දහම. එමනිසා උන්වහන්සේ සිය දේශනාවලදී පාවිච්චි කරන ලද වචනවලට මෙම දහම තුළ පරම බලය ඇත. එමෙන්ම 84,000 තරම් දොරටු තිබුණත්, නිකායන් විශාල සංඛ්‍යාවක් තිබුණත් ඒ සියල්ල ශාකාමුනිවරයන්ගේ සුද්ධ ග්‍රන්ථයන්ට සම්බන්ධය. බුදුන්වහන්සේගේ දේශනා සංග්‍රහ කොට ඇති එම ග්‍රන්ථ

ඉස්සඉකොයා නැතහොත් දඹසො(Z)කොයා - එනම් පූජනීය ග්‍රන්ථයන්ගේ පූර්ණ එකතුව යන නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

මිනිසුන්ගේ සමානත්වය ශාකාමුනිවරයාණෝ දැඩි ලෙස අවධාරණය කළහ. උන්වහන්සේ සිය ඉගැන්වීම් එදිනෙදා පාවිච්චි කරනු ලබන වාමි හා සරළ වචනවලින් සියලු දෙනාට පූර්ණ වශයෙන් අවබෝධ කරගත හැකි අයුරින් දෙසූහ. උන්වහන්සේ සිය දේශනා බොහෝ මිනිසුන්ගේ හිතසුව පිණිස උන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණය දක්වාම දිගටම පැවැත්වූහ. උන්වහන්සේගේ පිරිනිවීම අසූවියේදී සිදු විය.

ශාකාමුනිවරයාණන්ගේ පරිනිර්වාණයෙන් පසු උන්වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෝ ඔවුන් ඇසූ ක්‍රමයට අනුව දහම දෙසූහ. කෙසේ වෙතත්, දහම පතුරුවා හැරීමේදී හා නැවත කීමේදී සිසුන්ගේ පැත්තෙන් ඔවුන් ඇසූ දේ ගැන ඔවුන් සිතූ ආකාරය හෝ එය තේරුම්ගත් ආකාරය මත ඇති වූ නොදැන වූ වැරදි නිසා සමහර වෙනස්කම් බොහෝ දුරට ඇතිවිය හැකිය. එමෙන්ම, එසේ වුවත්, ශාකාමුනිවරයාණන්ගේ වචන කෙටියෙන් හා නිවැරදිව හැමවිට ප්‍රචාරය කළ යුතු වූ අතර, සියලු මිනිසුන්ට වෙනසකින් තොරව ධර්මය ඇසීමේ අවස්ථා ප්‍රදානය කළ යුතුය. එබැවින් ස්ථවිර භික්ෂූන් වහන්සේලාගෙන් බොහෝ දෙනෙක් එකිනෙකා ශ්‍රවණය කරන ලදැයි සිතූ දේ අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සජ්ඣායනා කරමින් බුද්ධ වචන හා දේශනා පිළිවෙලකට සකස් කිරීමට හා

තහවුරු කරගැනීමට එකතු වූහ. ඔවුහු ඔවුන්ගේ සාකච්ඡා සඳහා බොහෝ මාස ගණනක් ගත කළහ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බිහි වූ ග්‍රන්ථ කෙත්සුපු හෙවත් වර්ගීකරණය නමින් ප්‍රකටය. ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරයා විසින්ම කියන ලද වචන ප්‍රචාරය සඳහා ඔවුන් කෙතරම් ශ්‍රද්ධාවකින් සහ ඕනෑකමකින් උත්සාහ කළා ද යන්න මෙයින් පෙනීයුම් කෙරේ.

මේ අයුරින් පිළියෙල කරන ලද දේශනා ලිඛිතව දැන් පැමිණ ඇත. ලිඛිත ස්වරූපයෙන් වාර්තා කරන ලද දේශනාවන්ට පසු කාලයේදී උගත් හික්සන් විසින් කරන ලද විස්තර සහ අර්ථකථන එකතු කරන ලදී. මේවා රොන් හෙවත් අටුවා (විචාර) නමින් ප්‍රකට විය. බුදුන්වහන්සේගේම දේශනා, පසුකාලීනව එක් කරන ලද විස්තර විචාරයන් සහ බෞද්ධ විනය යන මේ සියල්ල සන්(ZO)සොකෙයා (බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගේ ත්‍රිපිට කොටස්) නැතහොත් සංස්කෘත භාෂාවෙන් ත්‍රිපිටක නමින් හඳුන්වනු ලැබීය.

“සන්(ZO)සොකෙයා නොහොත් ත්‍රිපිටකයට “කෙයා(ZO)සො, රික්සු(ZO)සො සහ රොන්(ZO)සො” ඇතුළත් වේ. “(ZO)සො” යනු පැස හෝ භාෂ්‍යය යන අරුත් ගෙන දේ. “කෙයා” බෞද්ධ ග්‍රන්ථ යන අදහස ගෙන දෙන අතර “රික්සු” බෞද්ධ සංඝයාගේ විනය ශික්ෂා යන අරුත දෙන අතර “රොන්” යනු ඵෙරවරුන්ගේ අර්ථකථනයන්ය. සියලුම නිකායන්ට වාගේ ඔවුන්ගේම මූල ග්‍රන්ථ (සංස්කෘත:ත්‍රිපිටක, පාලි:තිපිටක) පවත්වාගෙන ආවත් පරිපූර්ණ

වශයෙන් ඉතිරි වී ඇති පිටපත වන්නේ ටෙරවාදීන්ට අයත් පාලි තිපිටකයයි. දකුණු සහ අග්නිදිග ආසියාතික බෞද්ධ රාජ්‍යයන් තුළ පොදු ලිඛිත මූලාශ්‍රයක් වශයෙන් මෙම පාලි තිපිටකය වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටුකරයි.

සම්ප්‍රදායට අනුව බුද්ධාගම චීනයට හඳුන්වා දෙන ලද්දේ යැයි කියන්නේ ක්‍රි.ව. 67 දීය. එනම් පසුව සඳහන් කළ නැගෙනහිර හන් රාජ පරම්පරාවේ (ක්‍රි.ව. 25-220) මින්ග් රජුගේ කාලයේදීය. නමුත් ඇත්තෙන්ම බෞද්ධ ග්‍රන්ථ හඳුන්වා දෙනු ලැබුවේ චීනයේදී (ක්‍රි.ව. 151) පරිවර්තනය කරනු ලැබුවේ වර්ෂ 84 කට පසුව එම පරම්පරාවේම හුඅන් රජු විසිනි. මේ වන විට ඉන්දියාවේ මහායාන බුදුදහම පිහිටා තිබූ බැවින් මුල් බුදුදහම සහ මහායාන බුදුදහම යන දෙකෙහිම මූලග්‍රන්ථ විශේෂයකින් තොරව චීනයට රැගෙන යන ලදී. එතැන් පටන් අවුරුදු 1700 කට වැඩි කාල පරිච්ඡේදයක් මූලග්‍රන්ථ චීන භාෂාවට පරිවර්තනය කිරීමේ උත්සාහය දිගටම පැවතුණි. මේ අයුරින් පරිවර්තන ග්‍රන්ථ සහ වෙළුම් ප්‍රමාණය වන්නේ වෙළුම් 5586 කින් ග්‍රන්ථ 1440 සංඛ්‍යාවකි. මෙම පරිවර්තන ග්‍රන්ථයන් සංරක්ෂණය කර ගැනීම සඳහා උත්සාහයන් දරන ලද්දේ මුල්කාලීන වෙලු රාජ පරම්පරාව තරම් ඇත කාලයේදීය. නමුත් ඒවායේ මුද්‍රණයන් ආරම්භ කරන ලද්දේ උතුරුදිග සුන්ග් රාජ පරම්පරාවේ කාලයේදී පමණය. කෙසේ වෙතත් මේ කාලයේ පමණ සිට චීනයේ මහතොරවරුන්ගේ කෘති බෞද්ධ ග්‍රන්ථ තුළට එකතු වන්නට වූ නිසා මේ ග්‍රන්ථවලට ත්‍රිපිටක යැයි කීම දැන් සුදුසු නොවේ. සුඵල යුගය පැමිණි විට ඉස්සලකොට්‍යා නැතහොත්

සියලු පූජනීය ග්‍රන්ථයන්ගේ සම්පූර්ණ එකතුව යන නම ග්‍රන්ථයන්ට දෙන ලදී. තන්ග් යුගයේදී දඹ(2)සොකොයා නැතහොත් සියළු බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගේ විනය සහ ශාස්ත්‍රීය නිබන්ධයන්ගේ එකතුව යන නව නාමයකින් ඒවා හඳුන්වනු ලැබීය.

ක්‍රි.ව. හත්වන සියවසේ පමණ විබැටි රටට බුද්ධාගම හඳුන්වා දෙන ලද්දේය. ක්‍රි.ව. 9 වෙනි හා 11 වෙනි ශත වර්ෂ තුළ අවුරුදු 150 ක් පමණ කාලයක් බෞද්ධ මූලග්‍රන්ථ පරිවර්තනය කිරීමේ උත්සාහයන් දිගටම පැවතුණේය. මේ කාලය වනවිට ඒ සියල්ලම වාගේ පරිවර්තනය කොට තිබුණි.

පූජනීය ග්‍රන්ථ කොරියානු, ජපන්, සිංහල, කාම්බෝජ, තුර්කි සහ සියලුම ප්‍රාචීන භාෂාවන්ට පමණක් නොව ලතින්, ප්‍රංශ, ඉංග්‍රීසි, ජර්මන් සහ ඉතාලි භාෂාවන්ට ද පරිවර්තනය වී ඇති බව දැකීමෙන් බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්වල ආශීර්වාදය දැන් ලෝකයේ සියලු දිශාවන්ට පැතිරී ඇතැයි බිය නැතිව කිව හැකිය.

නමුත් මෙම පරිවර්තනයන්ගේ ගුණාත්මක පැත්තෙන් සලකා බලන කළ සහ අවුරුදු දෙදහසකට වැඩි කාලයක් තුළ බුදුදහමේ ඓතිහාසික සංවර්ධනය හා ආරම්භය දස දහසකට අධික පොත් පරිවර්තනය සමඟ ද ඇත්ත වශයෙන්ම ශාක්‍යමුනිවරයාණන්ගේ සත්‍ය වචනය දැන ගැනීම තවමත් දුෂ්කර කාරියක් බව පෙනේ. එය

“දඹුල්ල(20)සංස්ථා” වලින් ද තේරුම් ගැනීමට අපහසුයි. එබැවින් “දඹුල්ල(20)සංස්ථා” වල එන ප්‍රධාන කාරණා තෝරා බේරා ගෙන ඒවා කෙනෙකුගේ ආගමික විශ්වාසයේ පදනම ලෙස තබා ගත යුතුය.

බුදු දහමේ පරමාධිකාරය වන්නේ ශාක්‍යමුනිවරයාණන් විසින් ප්‍රකාශිත වචනයයි. එමනිසා බුදුදහමේ ඉගැන්වීම් අපගේ ඵදිනෙදා ජීවිතයේ යථාර්ථයන් හා සම්බන්ධ ඒවා හා බැඳුණු ධර්මයක් විය යුතුය. එසේ නොමැති නම් මිනිස් මනසේ ඇතුළත්තයේ සිටම බුදුදහම විශ්වාස කිරීම සඳහා එය ප්‍රබෝධමත් කිරීමට අසමර්ථ වනු ඇත. මේ අර්ථයෙන්, බුදුදහම අපේම දෙයක් කරගැනීම සඳහා අප දිනපතා ජීවිතයේ භාවිතා කරන වචන සරල හා වාචි වීම, මැදිහත් බව, සියල්ල නියෝජනයෙහි ප්‍රමාණවත් වීම සහ නිවැරදි හා සුපුරුදු වීම යෝග්‍ය වේ.

මෙම පොත ද ඉහත සඳහන් කාරණා යටතේ අවුරුදු දෙදහසකට වැඩි කාලයක ඉතිහාසයක් ඇති “දඹුල්ල(20)සංස්ථා” ධර්මය උරුම කරගනිමින් ලියැවී ඇත. ඇත්තෙන්ම මෙම ප්‍රකාශනය එහි අන්තර්ගත සියල්ලෙන් සම්පූර්ණ යැයි ගත නොහැක. බුදුන්වහන්සේගේ වචන ඒවායේ අර්ථයෙන් අසීමිත ලෙස ගැඹුරුය. කෙනෙකුට පහසුවෙන් අගය කළ නොහැකි තරම් උන්වහන්සේගේ ගුණ අසීමිතය.

එබැවින්, අපේ අවංක පැතුම වන්නේ මෙම ග්‍රන්ථය ද අදහස් කළ පරිදි අනාගතයේදී වඩාත් සත්‍යවාදී හා අගනා ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් එහි ඉදිරි සංස්කරණවලින් එළිදැකීමයි.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ ඉතිහාසය

මෙම බෞද්ධ ග්‍රන්ථයට පදනම් වී ඇත්තේ පූජ්‍ය මුඛන් කිද්දු හිමියන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් අලුතෙන් පරිවර්තනය කරන ලද බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රචාරය කිරීමේ සංගමය මගින් සම්පාදිතව හා සංශෝධිතව වර්ෂ 1925 ජූලි මස පළකරන ලද අලුතෙන් පරිවර්තනය කරන ලද බෞද්ධ ග්‍රන්ථයෙහි මුල් ජපන් සංස්කරණයයි. මෙම පළමු ජපන් සංස්කරණය ඉගැනු යමබේ සහ විසෙන් අකනුම යන මහාචාර්යවරුන් තවත් ජපානයේ බොහෝ බෞද්ධ උගතුන්ගේ සහයෝගයෙන් සංස්කරණය කොට අවුරුදු පහක තරම් කාලයකින් මුද්‍රණය කරන ලදී.

ජෝව යුගයේදී (1926-....), සංගමය මගින් බෞද්ධ ග්‍රන්ථයන්ගේ ජනප්‍රිය සංස්කරණය නමින් ජපන් භාෂාවෙන් ප්‍රකාශයට පත් කොට ජපානය පුරාම පෘථුල ලෙස බෙදා හැරියේය.

1934 ජූලි මාසයේ “පැන්-පැසිපික් කරුණ බෞද්ධ සංගමයේ” සාකච්ඡා සම්මේලනය ජපානයේ දී පවත්වන විට සමස්ත ජපන් කරුණ සම්මේලනය වී. ගොඩ්ඩාඩ් මහතාගේ සහයෝගයෙන් එම සම්මේලනයේ එක කටයුත්තක් හැටියට ඉහත සඳහන් “බෞද්ධ ග්‍රන්ථයේ ජනප්‍රිය සංස්කරණය” ග්‍රන්ථයේ ඉංග්‍රීසි පරිවර්තනය වන “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” යන ග්‍රන්ථය ප්‍රකාශයට පත් කළේය. 1962 දී ඇමෙරිකාවට බුද්ධාගම හඳුන්වා දීමේ 70 වසරක් අනුස්මරණය කිරීමේ අවස්ථාවේදී මිතුතොයො සමාගමේ නිර්මාතෘ යෙහන් නුමතා මහතා “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ ඉංග්‍රීසි සංස්කරණයක් තමා විසින්ම ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

නුමතා මහතා වර්ෂ 1965 දී බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනම තෝකියෝ නගරයේ ආරම්භ කරන විට පදනමේ එක කටයුත්තක් වශයෙන් මෙම ඉංග්‍රීසි ග්‍රන්ථය ලෝකය පුරාම ජනප්‍රිය කරවීමට සැලසුම් කරන ලදී.

මෙම සැලසුම ඉෂ්ට කරගැනීම සඳහා 1966 දී මෙම “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථය සංස්කරණය සඳහා කමිටුවක් පත් කරන ලදී. මෙම කමිටුවේ සාමාජිකයෝ කසුයොෂි කිනො, ඡුයු කනමක, සෙන්තෝ ඉෂිගම්, ෂින්කෝ සයෙකි, කෝදෝ මත්සුනම්, ජෝජුන් බන්දෝ, සහ තකෙම් තකසෙ යන මහාචාර්යවරු වූහ. මහාචාර්ය ටුම්ම මසුකනි, එන්. ඒ. වැඩ්ඩෙල් සහ තොෂිසුකෙ ෂිමිසු යන අයත් මෙහි සංස්කරණ කටයුතුවලට සහභාගි වූහ. මේ අයුරින් ඉංග්‍රීසි-ජපන් බසින් රචිත

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගන්වීම් ග්‍රන්ථය අළුත් මුහුණුවරකින් පළකරන ලදී.

1972 දී ඡූශ්‍රී සිංහල කතෘ, සෙන්තෝ ඉංග්‍රීසි, ඡූශ්‍රී හනයම, ක්වන්සෙයි තමුරා, සහ තකෙම් තකසෙ යන මහාචාර්යවරු සමඟ මුද්‍රණ වැරදි නිවැරදි කර ග්‍රන්ථය නැවත ප්‍රතිසම්පාදනය කරන ලදී.

නැවත 1974 දී ඉංග්‍රීසි පිටපතෙහි නුසුදුසු හා නොගැලපෙන වදන් නිදොස් කොට රිවර්ඩ් ආර්. ස්ටෙයිනර් මහතාගේ මගපෙන්වීම යටතේ එය ඡූශ්‍රී ඛන්දෝ, කෝදෝ මත්සුනම්, ඡින්කෝ සයෙකි, ක්වන්සෙයි තමුරා, දෝශ්‍රී තොකුනගා සහ ඡූශ්‍රී හනයමා (ප්‍රධාන කර්තෘ) යන මහාචාර්යවරුන් නැවත ග්‍රන්ථය සංස්කරණය කරන ලදී. 1978 හා 1980 දී ඡින්රොකු ඉනොඋඵ මහතා විසින් යෝජිත මාතෘකා කිහිපයක් සාකච්ඡා කිරීමට රැස්වූ ඉහත සඳහන් කර්තෘ මණ්ඩලය සහ ඡිගෙමි කමත සහ යසුඅකි නර යන මහාචාර්යවරුන් එක්වී නැවත ග්‍රන්ථය ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලදී. මෙලෙස ඉංග්‍රීසි-ජපන් “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ අද සංස්කරණය මේ තත්වයේ පවතින්නේ ඔවුන්ගේ කැපවීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි.

1980 දී මෙම ග්‍රන්ථය දැනට ඇති ඉංග්‍රීසි, ප්‍රංශ, පෘතුගීසි හා ස්පාඤ්ඤ යන භාෂා හතරට පමණක් නොව අන් භාෂාවලට ද පරිවර්තනය කිරීමේ කාලය එලඹ ඇතැයි තීරණය විය. ඒ නිසා

නැවත බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම ස්ටේෂනරි මහතාගෙන් ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් රචිත ග්‍රන්ථය වඩාත් ඔපමට්ටම් සහ ඔපවත් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටියේය. ඒ අනුසාරයෙන් ජර්මන්, ඉතාලි, ග්‍රීක, චීන, ඕලන්ද් හා තවත් බොහෝ භාෂාවන්වලට ග්‍රන්ථය පරිවර්තනය කිරීමට හැකිවනු ඇත.

නැවත 1981 දී ග්‍රන්ථය තව තවත් කියැවීමට රුචිකත්වය ඇති කිරීම වස් අපි ජපානයේ හා ඇමරිකාවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ පාඨශාලාඥය සිසුන් කීප දෙනෙකුගෙන් මෙය කියවා බලන ලෙසට ඉල්ලා සිටියෙමු. සංස්කාරක මණ්ඩලය මෙම සිසුන් සමඟ කරන ලද සාකච්ඡාවකින් පසු නැවත ග්‍රන්ථය සංස්කරණය කරන ලදී.

1978 දී ෂිගෙම් කමත සහ යසුඅකි නරා යන මහාචාර්යවරු කමිටුවට සම්බන්ධ වූහ. ඉන්පසු වර්ෂ 2000 දී සෙන්තො ඉෂිගම්, යසුඅකි නරා, කෝදෙ, මත්සුනම්, ෂෝජුන් බන්දෙ, කෙනත් තනක, ෂෝගො වතනබෙ, යොෂියසු යොනෙසව සහ සෙන්ගකු මයෙද (වැඩ බලන ප්‍රධාන කර්තෘ වශයෙන්) යන මහාචාර්යවරුන්ගේ සහභාගිත්වයෙන් ග්‍රන්ථ සම්පාදනය ප්‍රතිසංවිධානය කරන ලදී.

2004 දෙසැම්බර්

මෙම ග්‍රන්ථය සිංහල බසට පරිවර්තනය කරනු ලැබුවේ සිංහල එකම ලේඛක තෝකියෝ භාෂා විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාර්ය

තදූෂි නොගුචි මහතා සහ එම විශ්වවිද්‍යාලයේ මහාචාරිනී ඉන්ද්‍රානි නොගුචි මහත්මිය විසිනි.

බුකොර් දෙන්දෝ කොර්කයි මගින් මෙම ග්‍රන්ථය නැවත සංස්කරණය කිරීමට කරන ලද ඉල්ලීමකට අනුව එය හැකි පමණින් සංස්කරණය කරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ, මාතර, රුහුණ විශ්වවිද්‍යාලයේ පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශයේ මහාචාර්ය මැදගම නන්දවංස හිමියන් විසිනි. 2014 වර්ෂයේදී මෙම සංස්කරණය කරන ලදී.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ සූචිය

	මනුෂ්‍ය ජීවිතය	පිටුව	පේලිය
මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ තේරුම		5	12
මේ ලෝකයේ යථා තත්ත්වය		114	9
පරමාදර්ශී ජීවන මග		275	6
ජීවිතයේ වැරදි දෘෂ්ටිත්		52	11
ජීවිතය පිළිබඳ නිවැරදි අදහස්		48	3
අගතිගාමී ජීවිතය		67	5
මූලාච්චන් සඳහා (උපමා කථාවක්)		148	13
මිනිසාගේ ජීවිතය (උපමා කථාවක්)		106	17
කෙනෙක් සිය ජීවිතය තෘෂ්ණාවෙන් හා කාමාශාවෙන් ගෙවයි නම් (උපමා කථාවක්)		106	3
මහළු ලෙඩ සහ මැරුණු අය උගන්වන්නේ කුමක් ද? (කථාන්තරයක්)		110	9
මරණය නොවැළැක්විය හැකි දෙයකි (කථාන්තරයක්)		111	17
මෙම ලෝකයේ කිසිවෙකුට සම්පූර්ණ කළ නොහැකි පංචවිධ දෑ		56	15
මේ ලෝකයේ සත්‍ය සතර		57	8
අවිද්‍යාව හා බුද්ධත්වය යන දෙකම මනසෙහි උපදී		58	3
සාමාන්‍ය මිනිසෙකුට සම්පූර්ණ කිරීමට අපහසු එහෙත් වැදගත් විසිවැදැරුම් දේ		155	5

විශ්වාසය	පිටුව	පේළිය
විශ්වාසය ගින්දරකි	206	11
විශ්වාසයට වැදගත් පැති 3 ක් ඇත	208	6
විශ්වාසය මනසට හා ඇසට පැහැදිලි දෙයකි	209	17
අවංක සිතේ විශ්වාසය උද්දීපනය වේ	208	17
මිනිසාට සත්‍ය දැකීම දුෂ්කර දෙයකි. එය අන්ධයකු අලියාගේ ශරීරය අල්ලා විස්තර කිරීමට යනු වැනිය (උපමා කථාවකි)	88	1
බුද්ධ ස්වභාවය පවතින්නේ කොතැනද යන්න බුදුදුහමේ සත්‍ය ඉගැන්වීම්වලින් පෙන්වා දීම (උපමා කථාවකි)	91	8
බුද්ධ ස්වභාවය තෘෂ්ණා ආශාවන්ගෙන් සැඟවී ඇත. (උපමා කථාවකි)	86	5
අවිශ්වාසය ශුද්ධාවට බාධා පමුණුවයි	210	7
බුදුන්වහන්සේ ලෝකයාගේ පියාණෝ වන්නාසේම මිනිස් සංහතිය උන්වහන්සේගේ දරුවෝ වෙති	39	19
බුදුන්වහන්සේගේ ප්‍රඥාව මහා සාගරය මෙන් පෘථුලය, ගැඹුරුය	38	6
බුදුන්වහන්සේගේ ආධ්‍යාත්මය මහා කරුණාවෙන් පිරී පවතී	15	5
බුදුන්වහන්සේගේ කරුණාව සදාකාලිකයි	16	6
බුදුන්වහන්සේට කායික ශරීරයක් නොමැත	14	9

බුදුන්වහන්සේ මුළු ජීවිත කාලය තුළම		
දේශනා කළ සේක	24	1
බුදුන්වහන්සේ ජීවිතයේ සහ මරණයේ		
ප්‍රබන්ධය මිනිසුන් පෙළඹවීමට		
යොදාගත්හ	24	1
බුදුන්වහන්සේ වෘත්තාන්ත මාර්ගයෙන් මිනිසුන්		
ඔවුන්ගේ දුකින් මුදා ගන්නා සේක	20	8
බුදුන්වහන්සේ වෘත්තාන්ත මාර්ගයෙන්		
මිනිසුන් ඔවුන්ගේ දුකින්		
මුදා ගන්නා සේක	21	3
බුද්ධත්වයේ ලෝකය	277	8
බුද්ධ, ධර්ම, සංඝ රත්නය සරණ යෑම	205	1
සිල් රැකීමේ ක්‍රමයන් හැදෑරීම,		
සිතේ එකඟ බව පුහුණු කිරීම හා		
ඥානවන්තව ක්‍රියා කිරීම	188	3
ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය	191	11
නිර්වාණය අත්පත් කර ගැනීමේ මාර්ග ගය	194	3
සතර නිවැරදි අනුගමනයන්	193	11
සැලකිය යුතු සතර වැදගත් කරුණු	193	4
නිර්වාණය අවබෝධ කර ගැනීමට		
ඇති පස්වැදෑරුම් බල	193	17
සතර වැදෑරුම් අප්පමඤ්ඤ	197	1
සත්‍ය සතර වටහා ගන්නා අය	46	1
මිනිසාගේ මරණය හා ජීවිතයේ		
අස්ථිර බව	13	13

අමිත බුදුන්වහන්සේගේ නම ගායනා කරන්නවුන් උන්වහන්සේගේ සුපිරිසිදු භවනේ උපත ලබති තමාටම ආලෝකයක් වන්න, තමාට පිහිට තමාමය.	134	4
.....	11	4

මානසික අභ්‍යාසයන්

කෙනෙකු තමාට ඉතාම අවශ්‍ය දෑ කුමක්ද යන්න වටහා ගත යුතුයි. (දෘෂ්ටාන්තයක්)	173	12
ඔබගේ පළමු පියවර ගැන ප්‍රවේසම් වන්න	155	1
ඔබ සොයන දේ අමතක නොකරන්න (දෘෂ්ටාන්තයක්)	175	11
යමක සඵලභාවය ලබා ගැනීම පිණිස කෙනෙකු දුෂ්කර ක්‍රියා කළ යුතුයි (කථාන්තරයකි)	182	6
නැවත නැවත වන පරාජය වීම් තුළ ද තමාම ශක්තිමත් වන්න (කථාන්තරයකි)	199	1
අසතුටුදායක අවස්ථාවලදීත් සිත වංචල නොකර ගැනීම (කථාන්තරයකි)	145	7
ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වටහාගෙන එහි යන්තෝ ආලෝකයක් රැගෙන අඳුරට යන්නවුන් සේය	47	1
කොතැනකට ගියත් එතැන ජීවිතය පිළිබඳ පාඩම් ඇත. (කථාන්තරයකි)	185	17

මිනිස් සංහතිය තම තමන්ගේ සිත් සතන්

පොළඹවන දෙසට ගමන් කරයි	142	14
දහමේ අදහස සිය සිත පාලනය කිරීමයි	12	6
ප්‍රථමයෙන්ම ඔබේ සිත පාලනය		
කර ගන්න.	247	3
ඔබ ඔබේ සිත පාලනය කරගන්නේ නම්	142	18
සිතේ නා නා තත්ත්වයන්		
(උපමා කථාවකි)	138	17
සිත ආත්මීය පුද්ගලත්වය නොදරයි	55	1
ඔබගේ සිතට ඔබ පාලනය කිරීමට		
ඉඩ නොදෙන්න	11	8
ඔබ සිත ජයගන්න	177	16
ඔබ සිතෙහි ඔබ ස්වාමියා වන්න	12	12
කයින්, වචනයෙන් හා සිතින් සියලු		
වැරදි උපදී	102	7
සිත හා වචනයේ ශෝකි සම්බන්ධතාවය	146	16
මේ කය ණයට ගත් දෙයක් මිස අන්		
කිසිවක් නොවේ. (කථාන්තරයකි)	166	11
මේ කය අපිරිසිදු දැවලින් ගහණ දෙයකි	152	13
කිසිවකට ගිජු නොකරන්න	11	8
සිත, කය, වචනය සුපිරිසිදුව තබාගන්න	144	11
අපක්ෂපාතීව ධෛර්යයෙන් වැඩ කටයුතු		
කළ යුතුය. (කථාන්තරයකි)	198	3

මානුෂික දුක්විදීම	පිටුව	පේලිය
මිනිස් දුක් තණහාවෙන් බැඳුණු		
මනසින් උපදී	50	3
දුකින් මිදී සිටීමට නම්	14	1
මූලාව හා අවිද්‍යාව නිවන්		
අත්පත් කර ගැනීමට මග පාදයි	70	1
දුකින් මිදෙන්නේ කෙසේ ද?	136	5
රාග ගින්න මැඩලා එයින් මිදුණුවිට නිවන්		
අත්පත් කර ගැනීමේ හැකියාව ලබා		
ගැනීම	164	20
තෘෂ්ණාව අවිද්‍යාවේ මූලික හේතුවයි	100	16
අධික තෘෂ්ණාව මල්ගොමු අතරේ සැඟවී		
සිටින සර්පයෙකු ලෙස සිතන්න	100	20
ගිනිගෙන ඇවිලෙන ගෙට		
ඇලීමක් නොමැත. (උපමා කථාවකි)	20	18
අකුසල මූලයන් කෙරෙහි දැක්වෙන		
අධික තෘෂ්ණාව	138	10
මේ ලෝකය ඇවිලෙන ගින්නකි	97	7
ප්‍රසිද්ධිය හා ගෞරවය පසුපස මිනිසුන්		
එළවන්නේ නම් එය ඔවුන්		
දවාගන්නවා වැනිය	140	1
මිනිසා ධනය හා අධික තෘෂ්ණාව පසුපස		
එළවන්නේ නම් හේ තමන්ම විනාශ		
කර ගන්නේය	140	7

බුද්ධිමතුන් හා අඥානයන් තම තමන්ගේ මූලික ස්වභාවයන් අනුව වෙනස් වේ	156	10
අඥාන මිනිසුන්ට තමන්ගේ වැරදි ගැන දැනුමක් නොමැත (උපමා කථාවකි)	164	1
අඥාන මිනිස්සු අන් අයගේ ලැබීමේ ප්‍රතිඵල දැක ඊර්ෂ්‍යා කරති. (උපමා කතාවකි).	164	5
අඥාන මිනිසුන් ක්‍රියා කිරීමට පෙළඹෙන අයුරු (උපමා කථාවකි)	170	10

එදිනෙදා ජීවිතය

දන් දී ඒ ගැන අමතක කරන්න	195	6
ධනයෙන් තොරව සත් වැදෑරුම් දන් දීම	195	13
ධනය ඉපැයීමේ මග (කථාන්තරයකි)	169	1
සතුට ලබන ආකාරය	154	13
තමා ලබාගත් කරුණාව කිසිදා අමතක නොකිරීම (කථාන්තරයකි)	161	13
මිනිස් වර්තයේ විවිධතාවන්	105	1
අභාග්‍ය නිතරම පළිගැනීමේ කැමැත්ත ඇති අය පසුපස එළවයි	154	1
අමනාප සහගත හැඟීම් යටපත් කරන ක්‍රමයක් (කථාන්තරයකි)	271	6
අනුන්ගේ විවේචනවලින් නොසන්සුන් නොවන්න (කථාන්තරයකි)	143	11
ඔබ වස්ත්‍ර, කෑම හෝ නිවෙස් සඳහා ජීවත් නොවේ.	239	1

සූචිය

	පිටුව	පේළිය
කැම හා වස්ත්‍ර සුබෝපභෝගී බව		
සඳහා නොවේ	137	5
කැම ගන්නා විට අප සිතිය යුතු දෑ	242	8
ආඥම් පැළඳුම් අදින විට අප සිතිය යුතු දෑ	241	7
නිදාගන්න යන විට අප සිතිය යුතු දෑ	243	3
උෂ්ණ සහ ශීතල අවස්ථාවලදී		
අප සිතිය යුතු දෑ	242	10
ඔබගේ ඵදිනෙදා ජීවිතය තුළ		
සිතිය යුතු දෑ	240	11

මුදල් පරිහරණය

බඩු බාහිරදිය ක්‍රමානුකූලව භාවිතා		
කළ යුතුයි. (කථාන්තරයකි)	258	5
කිසිම වස්තුවක් සදාකාලිකවම		
තමන් සතු නොවේ	257	12
තමන් වෙනුවෙන්ම කෙනෙකු ධනය		
තැන්පත් කර තිබිය යුතු නොවේ	260	17
ධනය රැස් කළ යුත්තේ කෙසේ ද?		
(කථාන්තරයකි)	169	1

පවුල් ජීවිතය

පවුල වනාහි පවුලේ සාමාජිකයන්ගේ සිත්		
එකිනෙකා සමග එකතුවන තැනකි	254	16
පවුල් ජීවිතය විනාශ කරන දෑ	248	9

කෙනෙකු සිය දෙමව්පියන්ට ඇති මහා ණය		
නැවත ගෙවන මග	254	9
දරුවන් සිය දෙමව්පියන්ට සලකන		
යහපත් මග	249	7
අඹුසැමියන් අතරත යහපත් මග	250	10
අඹුසැමියන් අතර සමාන විශ්වාසයක්		
තිබිය යුතුය (කථාන්තරයකි)	259	16

අනගාරික මහණුන් සඳහා මාර්ගය

කෙනෙකු සිවුරු පොරවා ගත් පමණින්		
හා සූත්‍ර සප්තධායනය කරන පමණින්		
හිඤ්චක නොවේ	229	13
අනගාරික හිඤ්චු සිය පන්සල් හා		
එහි වස්තුවලට හිමිකරුවෝ නොවෙන	226	5
අන්සතු වස්තුවට ආශාකරන්නන් නියම		
හිඤ්චු නොවෙති	226	11
අනගාරික හිඤ්චුන්		
ගත කළ යුතු නියම ජීවිතය	228	9

සමාජ ජීවිතය

සමාජ ජීවිතයේ තේරුම	265	1
මෙලොව සමාජයන්ගේ යථා තත්ත්වය	144	9
ත්‍රිවිධාකාර සංවිධාන	265	6
සත්‍ය සමාජ ජීවිතය	265	13
අඳුර අලෝකවත් කරන මහා අලෝකය	263	11
මිනිස් සම්බන්ධතාවන්හි සමගිතාවය	266	11

	පිටුව	පේළිය
සමාජ සංවිධාන සමගියට යොමු කිරීමට		
ආධාරවන දෑ	268	3
ශ්‍රාවක සමාජයේ පරමාදර්ශය	267	1
බෞද්ධයන්ගේ සමාජ පරමාදර්ශය	276	15
ස්වාභාවික නීතියට බාධා කරන්නෝ		
විනාශයට පත්වෙති (උපමා කථාවකි)	162	17
ඊර්ෂ්‍යාවෙන් අන් අය සමග		
ආරවුල් කරන්නෝ විනාශයට පත්වෙති		
(උපමා කථාවකි)	162	17
වයස්ගත අයට ගෞරව දක්වන්න		
(කථාන්තරයකි)	157	3
ගුරුවරයෙකු සිය ගෝලයකු කෙරෙහි ද		
ගෝලයකු ගුරුවරයකු කෙරෙහි ද කෙසේ		
සම්බන්ධතා තිබිය යුතු ද?	249	19
මිත්‍රත්වය සඳහා නීති	250	19
හොඳ යහළුවන් තෝරා ගන්නේ		
කෙසේ ද?	253	1
ස්වාමි සේවක සම්බන්ධතාවය කෙසේ		
තිබිය යුතු ද?	251	10
අපරාධකරුවන් වෙත දක්වන ආකල්ප	261	7
ධර්මය ඉගැන්වීමට අදහස් කරන්නවුන්		
සැලකිය යුතු කාරණා	231	11

සංස්කෘත ගැටපද විචරණය

අනාත්මන් (ආත්මයක් නැති බව)

මෙය බුදුදහමේ මූලික කරුණුවලින් එකකි. මෙලොව සෑම පවත්නා දේවල හා සංසිද්ධිවල අවසාන වශයෙන් විද්‍යමාන සත්‍ය භාවයක් නොමැත. බුදුදහමට එය සාමාන්‍ය දෙයක් වන්නේ පවත්නා සියල්ලෙහි අනිත්‍යතාව බුදුදහම අවධාරණය කරන බැවිනි. එබඳු අනිත්‍ය වූවක් තුළ සදාතනික දෙයක් තිබිය නොහැකිය. අනාත්ම වචනය ආත්මයක් නැත යනුවෙන් ද පරිවර්තනය කෙරේ.

අනිත්‍ය (අස්ථිර භාවය හෝ නිත්‍යනොවන බව)

බුදුදහමේ තවත් මූලික කරුණකි. මෙලොව පවත්නා සෑම දෑ හා සංසිද්ධීන් වෙනස් වේ. එක් මොහොතක්වත් ඒ ආකාරයෙන් නොපවතී. අනාගතයේ කිසියම් දිනක සියල්ල මරණයට හෝ විනාශයට පත් වන්නේය. එබඳු භව්‍යතාවයක් දුකෙහි නියමම හේතුව වේ. කෙසේ වෙතත් මෙම සංකල්පය සර්ව අගුභවාදී හෝ නාස්තිකවාදී දෘෂ්ටිකෝණයකින් පමණක් අර්ථකථනය කළ යුතු නොවේ. හේතුව දියුණුව හා ප්‍රතිඋත්පාදනය යන දෙකම මෙම නිරන්තර වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනයක් වීමයි.

බෝධිසත්ව (බුදුබව අත්පත් කරගැනීමට වෙර දරන්නා)

මුලදී මෙම වචනය ගෞතම සිද්ධාර්ථයාණන් බුදුබව ලබාගැනීමට පෙර උන්වහන්සේ හැඳින්වීමට යෙදුණි. මහායාන බුද්ධාගම නැගී ඒමෙන් පසු බුදුබව අත්පත් කරගැනීමට වෙර දරන සෑමදෙනාටම මෙම නාමය යෙදේ. අවසානයේදී ඔවුන්

ද බුද්ධත්වය සඳහා වෙර දරමින් ඔවුන්ගේ මහා කරුණාවෙන් අන්‍යයන් බුදුබව සඳහා යොමු කරවීමට උත්සාහ දරණ අයට ද සංකේතාත්මකව බෝධිසත්වයන් වහන්සේලා වශයෙන් පුද්ගලාරෝපණය කොට ඇත. අවලෝකිතේශ්වර (ක්වන්තොන්), ක්ෂිතිගර්භ (ජ්‍යො), මඤ්ජුශ්‍රී (මොන්-ජු) යන අය ඒ අතර සිටින ප්‍රකට කීපදෙනෙකි.

බුද්ධ (බුද්ධත්වය අවබෝධ කරගත් තැනැත්තා)

මූලදී ගෞතම සිද්ධාර්ථ (ශාක‍්‍යමුනි) බුදුදහමේ ජිකාවරයා මෙම නමින් හඳුන්වනු ලැබීය. එතුමා තිස්පත් විශේදී බුදුබව අත්පත් කර ගත්තේ 2500 වසරකට පෙර ඉන්දියාවේදීය. සියළු බෞද්ධයන්ගේ ඔවුන් විවිධ නිකායන්වලට අයත් වුව ද අවසාන ඵල්ලය බුදුබව අත්පත් කරගැනීමයි. මෙම තත්ත්වයට පැමිණෙන මාර්ගයේ ඇති විවිධත්වයන් නිසා බුදුදහම විවිධ නිකායන්ට හා කොටස්වලට බෙදී ඇත. මහායාන බුද්ධාගම ඓතිහාසික ශාක‍්‍යමුනිවරයාණන්ට අමතරව අමිතාහ (අමිද) මහාවෛරොචන (දඉනිවි) වෛසජ්‍යගුරු (යකුෂි) ආදී බොහෝ බුදුවරු බුදුදහමේ සලකුණු ලෙස පිළිගනී. ජපානයේ සුඛාවතී බුදුදහමේ එන සංකල්පවල බලපෑමෙන් කෙනෙකු සුඛාවතියෙහි ඉපදීමෙන් පසු බුදුවන්නේය. මරණයට පත්වන සියල්ලෝම “බුදුවරු” වශයෙන් නොහොත් ජපන් බසින් “හොතොකෙ” යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

ධර්ම (සත්‍ය ඉගැන්වීම)

මෙය සත්‍ය අවබෝධ කරගත් තැනැත්තා එනම් බුදුන්වහන්සේ විසින් ඉගැන්වූ ධර්මය වේ. දේශනාවන් ක්‍රිවිධාකාරව වර්ග කොට ඇත. සූත්‍ර (බුදුන්වහන්සේ විසින්ම දේශිත දහම), විනය (බුදුන්වහන්සේ විසින් දේශිත විනය) සහ අභිධම්ම (සූත්‍ර, විනය පිළිබඳ පසු කාලයකදී භික්ෂූන් විසින් කරන ලද විවරණ). මෙම අංග තුන ක්‍රිපිටකය නමින් හැඳින්වේ. බුද්ධාගමේ ක්‍රිවිධ රත්නයන් තුළ ධර්මය එක් රත්නයකි.

කර්මන් (ක්‍රියා)

සාමාන්‍යයෙන් මෙහි මුල් තේරුම “ක්‍රියාව” යන්න වුවත් එය හේතුඵල ධර්මයට සම්බන්ධතාවයක් ඇතිව කෙනෙකුගේ පෙර ආත්මයේදී කරන ලද කුසල හෝ අකුසල ධර්මයන්ගේ ඵල විපාක අනුව ප්‍රතිඵල දැක්වීම ද මෙයින් අදහස් කෙරේ. අපගේ සෑම ක්‍රියාවක්ම ඵල ක්‍රියාව මත හොඳ හෝ නරක, දුක හෝ සැප වශයෙන් ප්‍රතිඵල ලබාදෙයි. එමෙන්ම එයට අපගේ අනාගතයට බලපාන ශක්තියක් ද ඇත. මෙය කෙනෙකුගේ කර්මය වශයෙන් සලකයි. හොඳ ක්‍රියාවක් නැවත නැවත කරනු ලැබුවහොත් හොඳ එකතු වනු ඇති අතර, එහි බලවත් ශක්තිය අනාගතයේදී යහපත් බලපෑමක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වන බව විශ්වාස කරනු ලැබේ. මෙම කර්ම සංකල්පය තුළ කර්මයෝ තිවැදැරුම් වේ. එනම් කායික, මානසික හා වාචික වේ.

මහායාන (විශාල වාහනය)

බෞද්ධ ඉතිහාසය තුළ ප්‍රධාන චින්තන ධාරා දෙකක් ඇති විය. එනම් මහායානය හා ථෙරවාදය (නොහොත් භික්ෂුයාන) වේ. මහායාන බුද්ධාගම ටිබෙටය, චීනය, කොරියාව, ජපානය ආදී රටවල පැතිර ගිය අතර, ථෙරවාදය මියන්මාරය, ශ්‍රී ලංකාව (ලංකාව), තායිලන්තය යනාදී රටවල පැතුරුණි. “විශාල වාහනය” යන පදයෙහි අර්ථය නම් මෙම දහම මෙලොව උපතින් හා මරණයෙන් දුක්විඳින ජනතාව විශේෂයකින් තොරව පිළිගෙන ඔවුන් සියලු දෙනාම බුද්ධත්වය කරා පමුණුවන බවයි.

නිර්වාණ (පූර්ණ නිවුන බව)

මෙහි වචනාර්ථය “නිවීම” යන්නය. මෙය නිවැරදි ප්‍රඥාව මත පදනම්ව කරනු ලබන භාවනා හා පුරුදු පුහුණු තුළින් මිනිස් සිතේ ඇති සියලු කෙලෙස් නසන අවස්ථාවකි. මෙම තත්ත්වයට පත්වූ අය බුදුවරු යැයි කියනු ලැබේ. වයස 35 දී ගෞතම බුදුන්වහන්සේ මෙම තත්ත්වයට පැමිණි සේක. කෙසේ වෙතත් එතුමාණෝ මරණයෙන් පසු මෙබඳු පූර්ණ නිවුණු බවට පත් වූ බව පැවසෙන අතර මනුෂ්‍ය ශරීරය දැරූ තාක් මිනිස් ක්ලේශයන්ගේ කුඩා අණු ඉතිරිව තිබෙනු ඇතැයි විශ්වාස කරන නිසාය.

පාලි (භාෂාවකි)

ථෙරවාද බුදුදහමෙහි භාවිත වේ. ඉපැරණිම බෞද්ධ ග්‍රන්ථ මෙම බසින් රචිත යැයි විශ්වාස කරනු ලැබේ. මෙය සංස්කෘත භාෂාවේ උප භාෂාවක් වන ප්‍රාකෘතයක් නිසා පාලි හා සංස්කෘත භාෂා අතර ලොකු වෙනසක් නොමැත. සංස්කෘත බසින් ධර්ම, පාලි බසින් ධම්ම වේ. නිර්වාණ සංස්කෘත බසින් ද නිබ්බාන පාලි බසින් ද වේ. (සංස්කෘත යන්න බලන්න).

පාරමිතා (එගොඩට තරණය කිරීම)

“එගොඩට තරණය කිරීම” යනු විවිධ බෞද්ධ හික්මීම් අනුගමනය කිරීමෙන් බුදුන්ගේ දේශයට ළඟා වීම යනු එහි අර්ථයයි. සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකුට උපත සහ මරණය සහිත මෙම ලෝකය තරණය කොට බුද්ධත්වය නමැති ලෝකයට මං සලසන්නේ පහත සඳහන් හය වැදැරුම් ප්‍රායෝගික හික්මීම යැයි සලකනු ලැබේ. ඒවානම් දානය, සීලය, ඝණාන්තිය, චීරය, සමාධිය සහ නිවැරදි තීරණය (ප්‍රඥාව) යි. වසන්තයේ හා සරත් සෘතුවල යෙදෙන සාම්ප්‍රදායික ජපන් බසින් එන “හිගන්” සති මෙම බෞද්ධ සංකල්පයන් පැමිණ ඇත.

ප්‍රඥා (නැණවත් බව)

පාරමිතා හයෙන් එකකි. කෙනෙකුගේ ජීවිතය වැරදි ක්‍රියාවලින් තොරව තේරුම් ගැනීමට හා වැරදි, නිවැරදි දේ අතර වෙනස තේරුම් ගැනීම පිණිස මං සලසන මානසික ක්‍රියාවකි.

මෙය මනාව ලබාගත් තැනැත්තා බුද්ධ යැයි කියති. එබැවින් මෙය සාමාන්‍ය මිනිසාගේ බුද්ධියට වඩා ඉතාමත්ම තියුණු ප්‍රබුද්ධ අවබෝධයකි.

සංඝ (බෞද්ධ සමාජය)

මෙය හික්බු, හික්බුණි, උපාසක, උපාසිකා යන පිරිසෙන් සමන්විතය. පෙර යුගවලදී මෙහිලා ගැනුනේ ගෘහවාස නොවූ හික්ඞුන් හා මෙහෙණින් ය. පසුව මහායානය නැගී සිටි විට බෝධිසත්ව තත්ත්වයට එළඹීම පිණිස අරමුණු කරගත් අය ගිහි පැවිදි දෙපිරිසම වෙනසකින් තොරව සංඝ සමාජයට සම්බන්ධ විය. මෙය බුදු දහමේ ත්‍රිවිධ රත්නයන්ගෙන් එකකි.

සංස්කෘත (භාෂාවකි)

ඉපැරණි ඉන්දියාවේ සම්භාව්‍ය ශාස්ත්‍රීය භාෂාවයි. මෙය ඉන්දු යුරෝපීය භාෂා පවුල්වලින් එකකි. මෙය වෛදික හා ලෞකික සංස්කෘත වශයෙන් බෙදා ඇත. මහායාන සම්ප්‍රදායේ මූලග්‍රන්ථ මෙම භාෂාවෙන් ලියැවී ඇත. එය බෞද්ධ දෙමුහුන් සංස්කෘත භාෂාව යැයි කියැවේ.

සංසාර (නැවත ඉපදීම)

අතීතයෙන් වර්තමානයටත් එතැනින් අනාගතයටත් ඉපදීම සහ මරණයේ ඇති නිරන්තර පැවැත්ම වේ. මෙය හය වැදෑරුම් වූ

භවයන් අතරත ක්‍රියාත්මක වේ. එනම් අපාය, බඩගින්නේ පෙළෙන භූතයන් ඇති භවය (ජේත), තිරිසන්, අසුර නොහොත් සටන්කාමී භූතයන් ඇති භවය, මනුෂ්‍ය ලෝකය සහ දිව්‍යලෝකයයි. ඉන්ද්‍ර දේණය අත්පත් නොකළ කෙනෙකුට මෙම සංසාර චක්‍රයෙන් මිදී සිටීමට නොහැකිය. මෙයින් මිදුණු අය බුදුවරු යැයි කියැවේ.

ශුන්‍යතා (අසාර බව)

කිසිවකට හරයක් හෝ ස්ථිර බවක් නැත යන සංකල්පයයි. මෙය බුදුදහමේ එන මූලික කරුණුවලින් එකකි. හේතුවල ධර්මය උඩ සෑම දෙයක්ම රැඳී පවතින බැවින් හරයක් වශයෙන් ස්ථිර වූ ආත්මයක් තිබිය නොහැක. නමුත් කෙනෙකු මෙහිදී මෙම සංකල්පයට එනම් ආත්මයක් ඇත් ද නැත් ද යන්නට නොඇලිය යුතුය. මනුෂ්‍ය හෝ අමනුෂ්‍ය යන සියල්ලෝම සාපේක්ෂව සිටිති. එබැවින් එක් මතයකට සංකල්පයකට හෝ දෘෂ්ටියකට එය එකම සත්‍යයැ යි ඇලී සිටීම මුළාවකි. මහායාන බුද්ධාගමේ ප්‍රඥා සූත්‍රයන්ගේ මූලික යටි අදහස නම් මෙයයි.

සූත්‍ර (ධර්ම ග්‍රන්ථ)

බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් පිළිබඳ වාර්තාවන්ය. මෙම වචනයේ මුල් අරුත “නූල” යන්නයි. එය ආගමික නැතහොත් විද්‍යා ඉගැන්වීම් විශාල ප්‍රමාණයක් සම්බන්ධ කරන ලද සංග්‍රහයක් යන්න හඟවයි. මෙය ත්‍රිපිටකයේ එක් පිටකයකි.

ථෙරවාද (තෙරුන් වහන්සේලාගේ දහම)

දකුණු දිග බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය සාමාන්‍යයෙන් මෙම නමින් හඳුන්වනු ලැබේ. “ථෙර” යනු වැඩිහිටි යන අරුත් ගෙන දේ. මෙය තෙරුන් වහන්සේලාගේ නිකාය වශයෙන් ද ඓතිහාසික වශයෙන් සම්ප්‍රදාය ගරු කරන වැඩිහිටි භික්ෂු සමූහයකි. ඔවුහු දැඩි විනයධාරී වූහ. විනය ලිහිල්ව සැලකූ භික්ෂූන්ට (එනම් මහායාන වශයෙන් පසුකාලයක දී වර්ධනය වුණු උතුරුදිග සම්ප්‍රදායට) ප්‍රතිපක්ෂ වූහ. මෙලෙස භික්ෂු සමාජයේ විරුද්ධ මත නැඹුරුවක් බුදුන්වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයෙන් ශතවර්ෂ කිහිපයකට පසු එනම් ප්‍රගතිශීලී භික්ෂුවක් වූ මහාදේව හිමියන් කරුණු පහක් මත විනය පිළිබඳ නිදහස් අර්ථ කථනයන්ට යොමුවීමෙන් ඇති වූ බව පෙනේ. මෙම සිද්ධිය ථෙරවාද හා මහාසාංහික වශයෙන් භික්ෂු සමාජය දෙකට වීමට හේතු වූ අතර, මෙය පසුකාලීනව මහායානය බිහිවීමට බලපෑ ප්‍රධාන මූලයයි.

ත්‍රිපිටක (ත්‍රිවිධ භාෂන)

බෞද්ධ මූල ග්‍රන්ථයන්ගේ එනම් ධර්මයේ තුන් වැදෑරුම් අංශයක් මෙයින් අදහස් කෙරේ. ඒවා බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් ඇතුළත් සූත්‍ර, ශික්ෂණය හා සම්බන්ධ විනය, හා ධර්මය සහ විනය පිළිබඳ ධර්මයේ ගැඹුරු අර්ථකථන ඇතුළත් අභිධර්මය ද වේ. පසු කාලයකදී චීන හා ජපන් උගත් භික්ෂූන් විසින් රචිත ලේඛන ද බෞද්ධ මූලග්‍රන්ථවලට ඇතුළත් කරන ලදී. (ධර්ම බලන්න)

බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම හා “බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථය බෙදා හැරීම

බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම ගැන විස්තර කිරීමේ දී ව්‍යාපාරිකයෙකු පිළිබඳ කථා කළ යුතුය. මොහු මිතුරන්ගේ නිෂ්පාදන ආයතනයේ නිර්මාතෘ යෙහාන් ක්‍රමතා මහතාය.

හෙතෙම 1934 දී නිවැරදි මිනුම් උපකරණ නිෂ්පාදනය සඳහා ආයතනයක් පිහිටවුවේය. ඔහුගේ දැඩි විශ්වාසය වූයේ ආයතනයක සාර්ථකත්වය රඳා පවතින්නේ ස්වර්ගය, පොළොව සහ මිනිසා අතර පවත්නා වූ සාමකාමී සම්බන්ධතාව මත බවයි. එමෙන්ම මිනිස් මනසේ පූර්ණත්වය ළඟා කරගත හැක්කේ ප්‍රඥාවේ, කරුණාවේ සහ චීර්යයේ සමබර සම්බන්ධතාව මත පමණක් බවයි. මිනුම් උපකරණ නිෂ්පාදනයේ තාක්ෂණික සංවර්ධනය සඳහා ද එමෙන්ම මිනිස් මනසේ සංවර්ධනය සඳහා ද ඔහු මෙම විශ්වාසය යටතේ ඔහුට හැකි සියලුම දේ කරමින් සිටියි.

එතුමාගේ විශ්වාසය ලෝකයේ සාමය ඇති කළ හැක්කේ මිනිස් මනසේ පිරිපුන් බව මත පමණක් බවයි. බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ඒ අරමුණ සඳහායි. එබැවින් ඔහුගේ ආයතනය පවත්වාගෙන යමින් එමෙන්ම එහි ආරම්භයේ සිටම ඔහු බෞද්ධ සංගීතය ප්‍රචාරය කිරීම සහ නවීකරණය කිරීමත් බුදුන්වහන්සේගේ පින්තූර හා දේශනා ව්‍යාප්ත කිරීමටත් උනන්දුවෙන් උත්සාහ දරමින් සිටියි.

1965 දෙසැම්බර් මාසයේ ඔහුගේ පුද්ගලික ආධාරවලින් බුදුදහම ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා ද එමෙන්ම ලෝක සාමයට ආධාරයක් වීමට ද පදනමක් පිහිටුවීය. මේ අයුරින් බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම පොදු සංවිධානයක් ලෙස ආරම්භ කරන ලදී.

ලොව දස අත බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මය ප්‍රචාරය කිරීමෙන් සෑම කෙනෙකුටම එයින් ප්‍රයෝජනයක් ලැබිය හැකි වන අතර, උන් වහන්සේගේ මහා ප්‍රඥාවේ සහ මහා කරුණාවේ ආලෝකය ලබා ගත හැකිය. මේ සඳහා කුමක් කරමින් සිටින්නේ ද? මෙම බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනමේ කාර්ය භාරය වන්නේ එහි නිර්මාතෘවරයාගේ කැමැත්තට අනුගතව මෙම ගැටලුවට විසඳුම් සෙවීමයි.

කෙටියෙන් සඳහන් කරන්නේ නම් මෙම බෞද්ධ ප්‍රචර්ධන පදනම බුදුන්වහන්සේගේ දහම ප්‍රචාරය කිරීම සඳහා හැකි සෑම උත්සාහයක්ම ඉතා උනන්දුවෙන් සහ උද්යෝගයෙන් යුතුව ගන්නා බවයි.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” යන මෙම ග්‍රන්ථය මෙම රටේ ආගම පිළිබඳ ඉතිහාසය සලකා බැලීමේදී බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් යැයි ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් කිව හැකි කිසිවක් අප අපගේ බෞද්ධ සංස්කෘතිය සැමවිට මහත් ආඩම්බරයෙන් සැලකුවත් ජපන් ක්‍රමය අනුව ලියැවී නොතිබීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බිහිවූවකි.

මෙම ග්‍රන්ථය කියවන්නාවූ සෑම දෙනාට එය “ආධ්‍යාත්මික ආභාරයක්” වනු ඇත. මෙය සකස් කර ඇත්තේ ආධ්‍යාත්මික සජීවී අලෝකයත් සමග ඕනෑම කෙනෙකුට සිය ලියන මේසයේ හෝ අතේ හෝ ඕනෑම තැනක ගෙන යා හැකි, කැමති විට පාවිච්චි කළ හැකි පරිදිය.

“බුදුන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීම්” ග්‍රන්ථයේ මෙම සංස්කරණය තවම අප සිතන තරම් අංග සම්පූර්ණ නොවුණත් බොහෝ දෙනෙකුගේ කැපවීම සහ උත්සාහය නිසා නිවැරදි, කියවීමට පහසු, එමෙන්ම වගකිව යුතු වූ, බුදුදහම පිළිබඳ හැඳින්වීමක් වශයෙන් ද ප්‍රායෝගික මග පෙන්වීමක් සහ ප්‍රබෝධයේ සහ සත්‍යයේ නිති උල්පතක් වශයෙන් ද නූතන මිනිසුන්ගේ අවශ්‍යතාවක් සම්පූර්ණ කරමින් එය දීර්ඝ ගමනක් පැමිණ ඇත.

හැකි තරම් නිවෙස්වල මෙම ග්‍රන්ථය තිබෙන, හැකි තරම් මිනිස් ප්‍රජාව ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරයාණන්ගේ ආලෝකයෙන් නැහැවෙන, ප්‍රීතිමත් වන දිනය ඉක්මනින් එළඹේවායි යනු බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනමේ එකම පැතුමයි.

මෙය කියවන්නන්ගේ විචාරයන් නිති බලාපොරොත්තු වෙමු. ඕනෑම විටකදී ඔබගේ අදහස් බෞද්ධ ප්‍රවර්ධන පදනමට එවීමට කාරුණික වන්න.